

njans
värde

osämjans

vä
rd
e

os
äm
ja
ns
vä
rd
e

osämjans värde

en studie av vad staden vill och en
förhoppning om vad den skulle kunna vara

Svante Karlsson

AAHM01: Examensarbete i arkitektur
Lund Tekniska Högskola 2015

Examinator: Gunnar Sandin
Handledare: Mattias Kärrholm

abstract

I underrubriken tillskriver jag staden som enhet en förmåga att önska, att vara bärare av drift och begär. I och med det ges den en roll som subjekt i relation till sina invånare. I det här arbetet diskuterar jag vad stadens samlade funktion skapar för drivkrafter. Hur staden medvetet och omedvetet via sin form, styrning och bruk reproducerar en idé om sig själv. En uppfattning som växer till självklarhet i avsaknad av kritik.

För att en större sammanslutning människor ska fungera i enlighet med den bild vi har av vår moderna civilisation är ett visst mått av konsensus stundvis en förutsättning. Men när samförstånd övergår till ideal riskerar samklang att ersättas med repression. Jag vill i linje med Chantal Mouffe och Jacques Rancière hävda att konflikter är centrala för att den konsensus som trots allt uppstår ska ha något värde. Det här arbetet utforskar hur detta tar sig uttryck i urbana sammanhang av olika skala.

I staden står konflikten om vem och vad som spelar roll att finna i offentligheten, där du och jag träder fram i egenskap av viljor formade i mötet oss emellan. På detta slagfält agerar arkitekturen både förutsättning och verktyg för stadens strategier för konsensus. Här har konflikten kraft att möjliggöra taktiker för subjektivering och att konfrontera makten.

Genom närvaron av konflikt skapas politiska subjekt genom att de träder in i det som Hannah Arendt kallar framträdelserummet. Denna process är med Judith Butlers vokabulär den performativa akt varigenom det offentliga rummet skapas. Det här arbetet består i ett sökande efter det offentliga rummet i en ambition att synliggöra och förstå dess värde.

The subtitle of this thesis which reads: “A Study of What the City Wants and an Anticipation of What It Could Be” bestows upon The City the ability to want, to possess needs and desires. Through this process The City attains agency in relation to its inhabitants. I examine the ideas and motivations of the organism of The City as a cumulative effect of its functions and furthermore ponder how The City, deliberately and unintendedly, perpetually reproduces an idea about itself through its form, rule and use. A notion which develops into fact in the absence of critique.

For an assemblage of people to match the concept of our modern civilization, a certain amount of consensus appears to occasionally be required. However, if agreement evolves into an ideal, there is a risk that unity is replaced by repression. As suggested by Chantal Mouffe and Jacques Rancière respectively, a certain state of perpetual conflict is imperative in order for this potential consensus to be of any value. This thesis investigates how this plays out in urban settings of different scale.

The conflict of who and what that is of value in The City takes place within the realm of the public space. Where you and I appear as desires born out of our meeting. This battleground is molded and effected by The City’s strategies for consensus aided by its architecture. It is on this stage that conflict has the power to allow for tactics that enables the political subjetification of the inhabitants and thereby the possibility to confront the prevailing power structure.

Through the presence of conflict, political subjects are created by entering what Hannah Arendt labeled the space of appearance. This process is, in the words of Judith Butler, the performative act of creating public space. The thesis as a whole locates and visualizes underlying processes involved in the political and physical formation of the public realm in order to establish the meaning and value of the concept known as public space.

innehåll

	1	Inledning 1.1 Konflikt 1.2 Syfte 1.3 Disposition
Del 1	2	Diskursanalys Rondellen 2.1 Kämpa Malmö 2.2 Rumslig konflikt
	3	Demokrati 3.1 Agonism 3.2 Hegemoni 3.3 Konsensus 3.4 Det politiska
	4	Cyklarna 4.1 Cykelparkering utanför Arkitektskolan 4.2 En aktiv konflikt
	5	Att träda fram 5.1 Framträdesrummet 5.2 Performativitet 5.3 Att hävda sin rätt
	6	Parken 6.1 EU-migranter 6.2 Pildammsparken 6.3 Avhysning 6.4 Vardagsrummet
	7	Politiska subjekt 7.1 Politiska subjekt 7.2 Dissensus 7.3 Subjektets tillfällighet
	8	Torget 8.1 Offentlig toalett på Drottningtorget 8.2 JC Decaux 8.3 Konsensusbyggande
	9	Offentlighet 9.1 Dominering & appropriation 9.2 Strategi 9.3 Taktik 9.4 Offentliga rummet
	10	Oket 10.1 Historia 10.2 Genombrottet 10.3 Observationer
	11	Kartlägga 11.1 Den ordnade platsen 11.2 Att kartlägga det temporära
	12	Festivalen 12.1 Maktlöshet/meningslöshet 12.2 Vandaliserade konstverk under Malmöfestivalen
	13	Diskussion 13.1 Sammanfattning 13.2 Metod 13.3 Slutord
Del 2		Söka konflikt
Del 3		Pamflettifiering / atlas över offentlighet

1 inledning

Efter 45 minuter tänds ljuset i källaren. De har alltid ursäkter. Den här gången var det flickvännens fel, hon hade slängt i tvätten och gått iväg och tränat, jag hörde förklaringen bägge gångerna. Vid ett annat tillfälle påstod en sig tagit fel på dag. Gemensamt för deras ursäkter är hur logiska luckor blir uppenbara då de konfronteras med sitt etiketsbrott. I situationer där implikationerna för den andre är uppenbara även för den som är ansvarig för överträdelsen tenderar försvarspositioner att krackelera.

Min tvättstuga - Juni 2015

1.1 Konflikt

Tvättstugan så som den ser ut i Sverige idag är unik för Norden, och även här är den på tillbakagång. Men den är en sällsynt förutsättning för intressen att kollidera. Tvättstugan är ett rum som ombytligt approprieras som det egna. Dess identitet kopplad till tillfälligt användande snarare än dess fysiska form. I avsnitt 8, *Gemenskap*, av radioprogrammet *Fasad i P1* beskriver etnologen *Kristina Lund* dess roll:

Tvättstugan är ju ett känsligt rum för konflikter, eftersom det är många som delar, och det är en ganska intim situation eftersom man tvättar sina kläder som man har burit närmast kroppen. Så att när jag har bokat tvättstugan så är det ju mitt rum, men det är också andras rum. Så det är ju en halvprivat arena, som är min under ett par timmar.¹

En naturlig följd av det temporalt delade ägandet av rummet är att skärningsytorna mellan appropriationerna riskerar att förskjutas. Oavsett om det är oavsiktliga förseningar, logiska överlapp som att lämna tvätt att torka över tiden tills dess att nästa person rimligtvis kan ha hunnit slutföra sin första tvätt, eller rena stölder av tiderna, så riskerar det delade nyttjandet

1 Fasad om Gemenskap, 2013

att resultera i konflikter. Ett slentrianmässigt sätt att hantera detta är den anonyma lappen. Ett fenomen som tycks ha roat amatöretnologer med varierande underhållande resultat ända sedan den moderna tvättstugan infördes i våra bostäder på sextioalet. Men risken finns alltid för konfrontation när konflikter är kopplade till rummet. Själv har jag erfårit att öppen konfrontation är den tveklöst mest förlösande taktiken. De stammande ursäkterna från en bortgjord granne med famnen full av nytvättade kalsonger roar mig mer än det borde.

Även bortom det tveksamma underhållningsvärdet i att förnedra sina grannar bör dock konflikten inte nödvändigtvis ses som vore den av ondo. I förhandlingen kring våra positioner finns möjlighet att utarbeta betydligt mer dynamiska lösningar än vad en nyckeltavla förmår uppbåda. I tvättstugan flyttar en aspekt av offentlighet in i våra hem, i vilken vi förmår etablera nya lösningar bortom rigida strukturer. Där offentligheten uppstår, i spektrat av publikt och privat, möjliggörs positionering och förhandling.

1.2 Syfte

I det här arbetet har jag försökt reda ut hur denna dynamiska egenhet hos det offentliga kan ta sig uttryck på ett mer generellt plan. Om, och i så fall hur, den offentlighet vi möter dagligen i våra städer möjliggör positionering och förhandling. För att göra det har det varit nödvändigt att reda ut vad det offentliga egentligen är. Arbetet bör därför förstås som ett förbehållslöst sökande efter det offentligas natur. Med utgångspunkt i *Chantal Mouffes* idéer om den *agonistiska demokratin* och *Jacques Rancières* idéer om demokrati essentiellt som brott mot konsensus letar jag genom litteratur och fallstudier efter vad det offentliga är, var det finns och vilket ansvar, om någöt, vi arkitekter har för det. Det är en fråga om vem som räknas. Om varför vissa förmår ta staden i besittning medan andra försvinner mitt framför våra ögon.

I offentligheten kan röster göra sig hörda, i relation till förutsättning och plattform förmår olika individer skapa olika

stor närvaro. Vilka positioner som tillåts växa och bemäktiga det offentliga är en effekt av det klimat som skapas av förväntningar och intressen i relation till rådande maktstrukturer. Offentlig närvaro möjliggörs utifrån samförstånd med rådande hegemoni. Det här arbetet söker efter hur denna ordning manifesterar sig i rummet. Hur vår förmåga att etablera positioner i den fysiska verkligheten, och hur strategier för att motverka dessa, tar sig uttryck. I rummet förankras den rådande ordningen, men det är också här som brottet har möjlighet att manifesteras och kontrastera. I mötet möjliggörs skapandet av något annat än det invanda och förväntade.

Genom *Hannah Arendt* och *Judith Butler* definierar jag hur offentliga rum blir till just genom att de tar plats som sådana i det kollektiva medvetandet. Hos *situationisterna* finner jag stöd i idén om *skådespelsambället* som illustrerar hur de massmedialt reproducerade myter som ligger till grund för vår verklighetsuppfattning begränsar våra liv. Effekter av det rådande medieklimatet på rummet kan spåras i hur förutsättningar är för olika grupper att hävda sig som värda att lyssnas på. I USA driver i skrivande stund *Black Lives Matter*-rörelsen på för att uppmärksamma en diskrepans mellan den amerikanska medborgerliga självbilden och vilka subjekt som de facto erkänns som legitima. Genom att analysera medias rapportering och de juridiska påföljderna som varit resultatet av en rad uppmärksammade fall där svarta, i de flesta fall unga män, dödat av polisen har en ojämlikhet exponerats.

För att titta på detta har jag studerat ett antal platser som uppvisar tendens av att husera konflikt. Jag har där kategoriserat grupper med olika intressen. Samt noterat de fysiska förutsättningar på platsen såväl som andra reglerande omständigheter som möjliggör eller motverkar dessa olika intressen. Genom arbetet analyserar jag konflikt på olika nivåer parallellt med att jag dyker ner i dessa fallstudier för att kartlägga och pröva olika sätt att synliggöra konflikter i rummet. Sammantaget för att förstå konfliktens roll i tillblivelsen av det offentliga rummet.

1.3 Disposition

I del 1, *diskursanalys*, varvar jag resonemang kring läsning på ämnet offentlighet som sprunget ur närvaro av konflikt med fallstudier där jag studerar såväl den fysiska verkligheten som försöker mig på en diskursanalys kring platsernas tillblivelse. Jag etablerar det offentligas natur genom läsning av Hannah Arendt och vidareutvecklar i sin tur detta via Judith Butlers läsning av Arendt. Varpå jag genom Rancière och Mouffe söker det politiskas väsen.

Del 2, *söka konflikt*, är ett försök att spåra stadens offentliga sfär genom konfliktens närvaro. Här representerar jag konfliktens efemära natur genom ett prosaiskt angreppssätt, i en ambition att frigöra representationen från objektiva anspråk. Med *Georges Perecs* rumsstudier i *Exhausting a Place in Paris* i bakhuvudet, och via *Michel de Certeaus* problematiserande av kartans roll söker jag en ny representationsform för det offentliga. Målet är här att omsätta det subjektivt upplevda till en ögonblicksbild av staden sett genom dissensusglasögon.

Slutligen i del 3, *pamflettifiering / atlas över offentlighet*, sammanställer jag observationerna från del 2 till en kumulativ atlas i form av tre kartor representerade i tre pamfletter. Dess form som tre pamfletter fyller funktionen att föra sökandet efter offentlighet från pappret ut i staden som performativa artefakter samtidigt som det tillfälliga och argumentativa hos pamfletten som medium understryker dess subjektiva och otillräckliga karaktär. Var för sig återger varje delatlas en aspekt av en offentlighet, tillsammans rör de sig mot en helhetsbild.

del 1

diskursanalys

Kristianstadsgatan/Södra Parkgatan
Malmö

x “Fuck you, fuck you, fuck you!”

Tiina Rosenberg, tidigare professor i genusvetenskap vid Lunds Universitet reagerar på ett framträdande under en promovningsmiddag där Rosenberg ansåg att ett nummer hånade arbetarrörelsen.²

2 Sydsvenskan, 2015: Rosenberg: Jag uppförde mig illa

2 rondellen

2.1 Kämpa Malmö

Den 22 maj 2015 sitter jag tillsammans med ett hundratal andra malmöbor i en rondell vid hörnet av Folkets park i stadsdelen Möllevången i Malmö. Rondellen saknar officiellt namn men har länge varit känd under ett antal smeknamn, det ena mer osmickrande än det andra. Inte minst gäller det det för mig mest varaktiga av dem; *Bajsrondellen*. Smeknamnets ursprung är omdebatterat och var så sent som i Mars 2015 fokus för en artikel i *Sydsvenskan* efter att någon envisats med att döpa om platsen i Google Maps till det mer sentida smeknamnet *Knarkrondellen*.³ Framför oss denna årets första någorlunda soliga dag står *Tiina Rosenberg*^x och improviserar fram en föreläsning om skillnaderna i det rasistiska klimatet i hennes nygamla hemland Finland och det Sverige hon tidigare var verksam som professor i.

Att mötet som arrangerats av *Malmöns feministiska nätverk* sker just här i mitten av en rondell är

ingen slump. Idén om att skapa en allmänning i ett mellanrum på Möllevången skapades som ett svar på den otrygghet som uppstått i området till följd av en knivattack, utförd av en grupp nynazister natten till 8 mars ett år tidigare. Möllevången har länge varit ett tydligt definierat rumsligt territorium för vänstersympatisörer och autonoma. Nynazisternas attack bör läsas som ett försök att rubba den maktbalans som varit till dessa grupperingars fördel. Bakom Rosenbergs rygg, på andra sidan gatan som tar sig runt rondellen, på det plank som omgärdar Folkets park och som är en av Malmöns två lagliga grafittiväggar, står "*KÄMPA MALMÖ*" målat över 20 meter. På ett stycke vägg som i vanliga fall målas över med korta mellanrum har denna text fått stå kvar orörd sedan attacken ett år tidigare.

Genom deltagarnas närvaro omtolkas platsen från mellanrum till mötesplats. När ett ljudsystem kopplas in och *Tiina Rosenberg* kliver upp adderas ännu en nivå

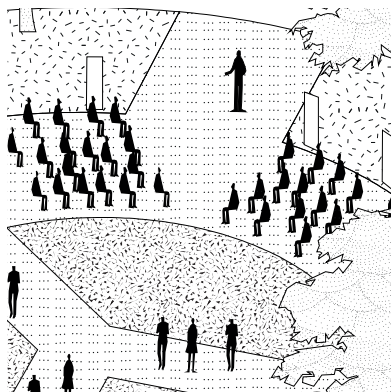
3 Sydsvenskan, 2015: Google guidar till "Knarkrondellen" i Malmö

av territoriell appropriation⁴ då folkansamlingen får ett enat fokus och högtalarna sprider närvaron bortom platsen i sig. Servering av mat bidrar ytterligare till appropriationen av platsen genom att introducera måltiden, en handling som kan associeras med privat intimt umgänge. Till följd av detta hamnar omkringliggande platser, så som en krog ett femtiotal meter bort plötsligt i händelsernas centrum och dess gäster blir även de åhörare till denna nya scen som etablerats som enda egentliga händelse i den omedelbara omgivningen.

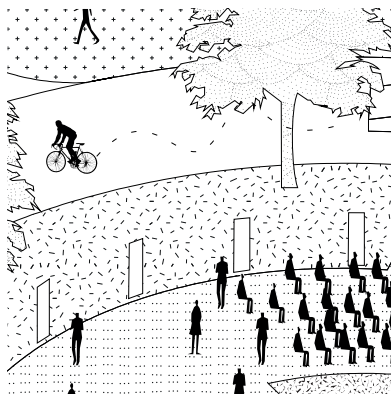
Brottet mot platsens normalt anonyma karaktär påverkar de flesta som passerar. En äldre man kämpar på en successivt allt vingligare cykel med att runda rondellen så långsamt han förmår i vad som måste tolkas som ett försök att ta del av det som sker. Ett flertal unga män i bilar envisas med att i överdrivet makligt tempo ta sig runt rondellen med nedrullade fönster och musik på hög volym. En bilförare förstärker sin territoriella närvaro med ett intensivt vinkande och pekande

4 Mattias Kärrholm definierar i sin avhandling territoriell appropriation som "ett område eller en plats till vilken en person eller grupp upprättat en särskild tillhörighet, men inte avsiktligt markerat som sitt" Kärrholm, 2004, s. 91

under de få meter då han passerar just bakom den micförstärkta Rosenberg.

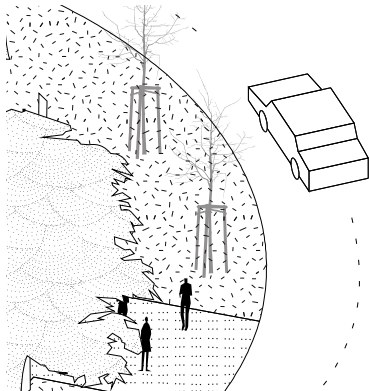

Cirkulationsplats blir till social plattform där politiska ståndpunkter ventileras.

Passerande cyklisters rörelsemönster påverkas.

Män i bil spelar hög musik och kör sakta förbi.

2.2 Rumslig konflikt

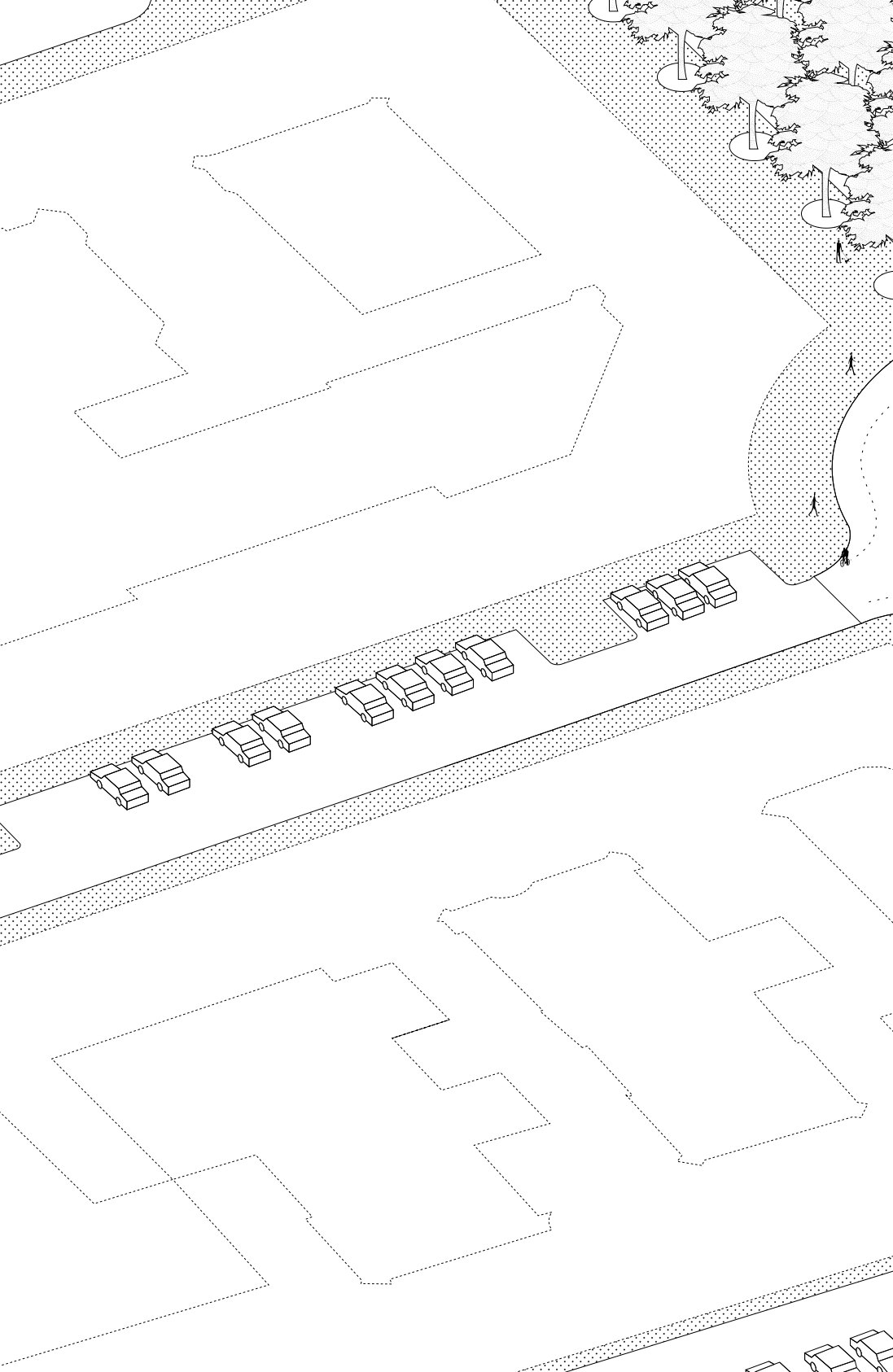
Valet av plats för denna kvälls samtal skapar en både idémässig och rumslig konflikt på platsen. Tidigare användande av platsen förhindras och en ny, för många provokativ, appropriation tar plats. En äldre man slår sig ner på en av de permanenta, av Malmö stad ditplacerade, bänkarna och tar del av Rosenbergs tal i den nya gemenskap som etablerats, men börjar efter en stund undra om Rosenberg inte talat klart snart, kanske vill han passa på att konversera nu när så många befinner sig på samma plats.

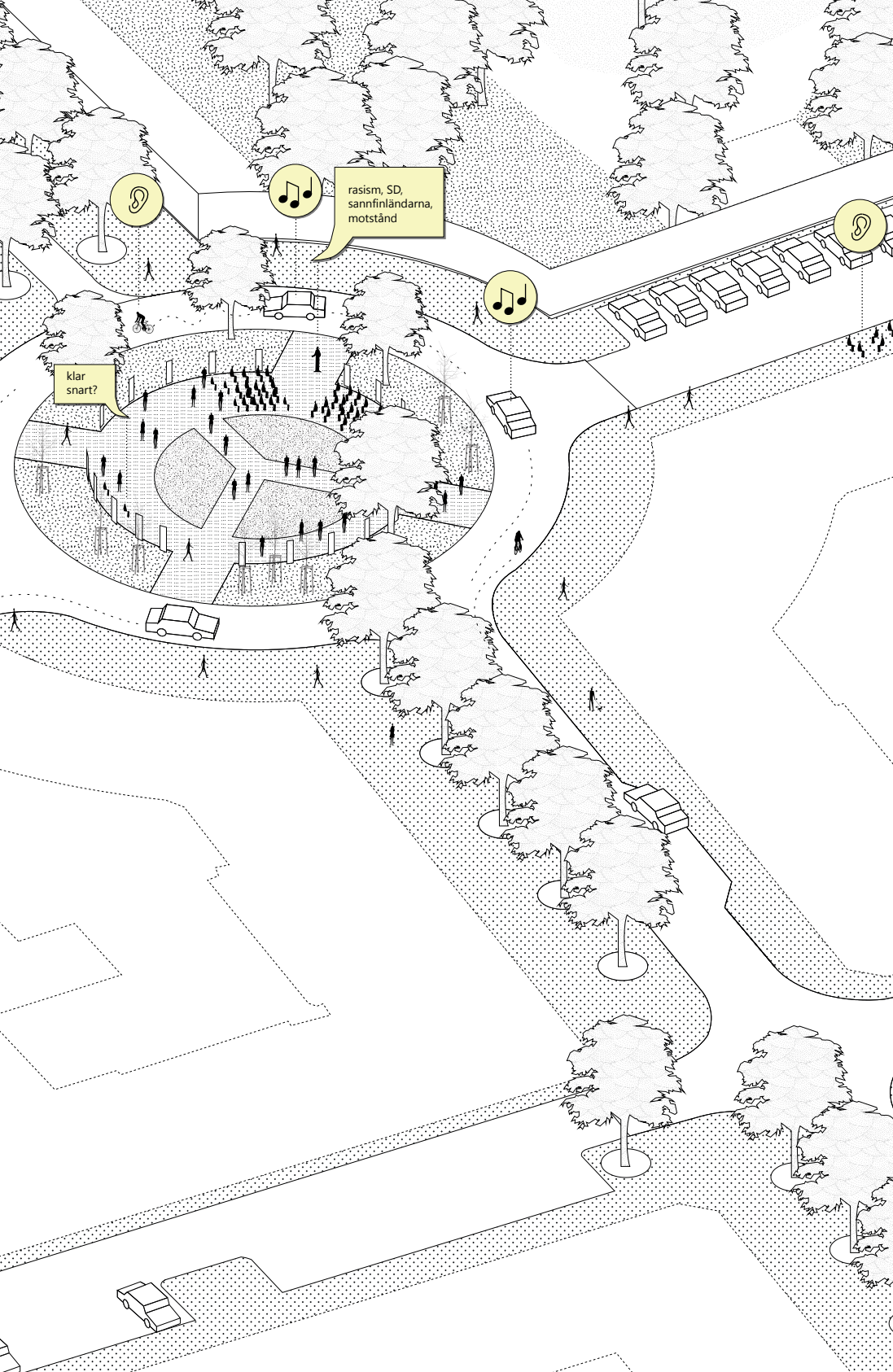
Dagen efter rapporterar Sydsvenskan att en festival i Köpenhamn, arrangerad av en klubb i Malmö, målat över budskapet på planket på rondellens ena sida

med reklam för sitt arrangemang⁵, till synes omedvetna om hur detta försök till gatusmart reklamkampanj lyckas exemplifiera vad man inom situationismen kallar *recuperation*. Detta då man på väggen manifesterar konflikten i hur en tidigare subversiv rörelses uttrycksform omdefinierats till ett redskap för kommers⁶. Genom att trots sin estetiska likhet i uttrycksform uppvisa avsaknad av förståelse för det övermålade budskapets signifikans avslöjas bristen på just den koppling till gatan som man försöker påskina.

5 Sydsvenskan, 2015: En era går i graven på Möllan – ”Kämpa Malmö”-målningen övermålad

6 Debord, 2002, Skådespelssamhället, s.192

rasism, SD,
sannfinländarna,
motstånd

klar
snart?

3 demokrati

Att erkänna det sociala livets konfliktfyllda dimension är alltså inte, vilket jag hoppas kunna klargöra, liktydigt med att undergräva det demokratiska projektet; tvärtom är det endast genom en sådan ansträngning som vi kan ta itu med den demokratiska politikens utmaningar.

Chantal Mouffe, Om det politiska⁷

3.1 Agonism

Den belgiska statsvetaren Chantal Mouffe använder sig i sitt arbete av begreppet *agonism*. En agonistisk motsättning sker enligt Mouffe mellan *motståndare* till skillnad från en *antagonistisk* som står mellan *fiender*. Mouffe ser konflikten som konstruktiv i det att den tillåter positioner att formuleras i kontrast till en idé om ett postpolitiskt tillstånd av en slags upplyst rationalitet. Hon ifrågasätter i grunden möjligheten att skapa institutioner som förmår ge upphov till opartiska procedurer:

Istället för att försöka utforma institutioner som genom föregivet "opartiska" procedurer skulle kunna förlika alla motstridiga intressen och värderingar, borde uppgiften för demokratins teoretiker och politiker vara att skapa förutsättningar för en livaktig agonistisk offentlig sfär av kraftmätningar, där olika hegemoniska projekt kan konfrontera varandra.⁸

Den agonistiska demokratin får sitt existensberättigande genom att ständigt ifrågasätta sina egna gränser. Konflikter tillåts ta plats och förhandlas för att kontinuerligt nå beslut om vad som ska göras. Samförstånd nås, men Mouffe är noga med att påpeka att detta samförstånd inte är mer korrekt och slutgiltigt än det som rådde tidigare, och kan i sig omtolkas med vidare konfrontation. Den agonistiska demokratin bör dock inte förstås som en form

7 Mouffe, 2008, s.11

8 Ibid.

av direktdemokrati. Mouffe förespråkar att tillfällig ordning ska släppas fram men då alltid vara öppen för omtolkning. Den agonistiska demokratins syfte blir att möjliggöra för alternativa ordningar att formas.

3.2 Hegemoni

Att etablera idéer om vad som är tillåtet och över huvud taget möjligt är centralt för att upprätthålla dominans och ordning. Den uppsättning värderingar, eller *hegemoni*, som råder, formar individens världsbild. På detta sätt internaliseras och reproduceras den rumsliga dominansen sedermera på individnivå och individen anpassar sitt beteende efter vad den upplever vara korrekt. Detta sker såväl uttalat genom att följa direkta restriktioner som genom upplevd konsensus om rätt och fel.

För att läsa arkitekturens och stadens roll behöver vi förstå varifrån de maktstrukturer som råder hämtar sin stabilitet. Aktörer så som arkitekter, stadsplanerare, byråkrater, politiker, polisväsen, och vanliga medborgare arbetar alla gemensamt för att etablera och reproducera en ordning som vilar på en specifik läsning av vad staden är och kan vara. Genom att bryta isär vad denna hegemoniskt stabila stad lutar sin legitimitet mot kan vi förhoppningsvis finna en väg att utmana den ordning som dagligen reproduceras. Och därigenom möjliggöra alternativa positioner.

3.3 Konsensus

Men utmärkande för detta synsätt är att ”mötet” i första hand framstår som ett igenkännande av likar och ”samtalet” som en ömsesidig bekräftelse. Det speglar en föreställning om samhället som homogent och demokratin som liktydig med konsensus – något som tycks sitta som en ryggmärksreflex i den svenska kulturen.⁹

I kontrast till den agonistiska principen står det postpolitiska ideal som präglar vår tid. En ordning som vilar på en uppfattning om människan som i grunden god och rationell, en modernitet

9 Gabrielsson, 2006, s.57

som mognat bortom partipolitik. I staden tar detta sig tydligast uttryck genom hur stadsrum och arkitektur skapas som förment allmängiltigt välfungerande och effektiva. Tanken om det rationella samförståndet och den gemensamma uttolkningen av våra städer resulterar i ett befästade av en hegemonisk ordning som kamoufleras som konsensus.

En central fråga blir den om vem som utgör den offentliga sfären. Mouffe påpekar de kollektiva identiteternas centrala roll, vilket hon kontrasterar emot en liberalistisk individualiserad världsbild där strävan efter partikulära identiteter står i centrum. De kontrasterande kollektiva identiteter som uppstår då vi agerar i relation till andra är politikens fundament. Demokratins roll är inte att övervinna dessa i jakt på konsensus, utan att konstruera dem på så sätt att de håller liv i den demokratiska konfrontationen.¹⁰

3.4 Det politiska

Upplevelsen om vad staden är och hur man får bete sig i den offentliga miljön kretsar i mycket kring föreställningar om förhållandet mellan det *publika* och det *privata*. En problembeskrivning som är ständigt återkommande inom rådande arkitekturdiskurs. I detta ligger ett påstående om det politiska samtalets natur och var det hör hemma. I debatter förs ofta argument om politikens begränsningar fram där det politiska sätts i kontrast till det vardagliga livet som anses stå utanför politiken. Man menar t ex att beslut om familjeangelägenheter bör överlåtas till familjen att resoneras fram till hemma vid köksbordet utan tvingande politisk inblandning. För att gå vidare behöver vi därför analysera vad *politik* och det *politiska* innebär.

Mouffe beskriver skillnaden mellan politik och det politiska som att det politiska är den grundläggande formen av antagonism där åsikter krockar, vilken hon ser som en förutsättning för vårt samhälle, medan politiken är de praktiker och institutioner som skapar ordning utifrån dessa förutsättningar.¹¹

10 Mouffe, 2008, s.13

11 Ibid. s.18

Om vi följer tanken om den agonistiska grundprincipen om evigt trätande som definition av vad demokrati är så står vi inför frågan om vi över huvud taget har någon demokratisk offentlig sfär i det konsensusklimat som råder. Svaret står att finna i hur mycket konflikt vi tillåter i våra städer. Vill vi kunna tala om en demokratisk stad och möjliggöra en diskussion om offentliga rum måste vi därför börja med att genomlysa vår offentliga miljö ur detta perspektiv.

Arkitektskolan
Lund

4 cyklarna

3.1 Cykelparkering utanför Arkitektskolan

Lunds kommun sätter stolthet i att omnämnas som cykelstad, och jobbar aktivt för att hålla cyklandet på en hög nivå, inte minst för att uppnå ett angivet mål om ett hållbart transportsystem¹². Och cykel är också ett vanligt förekommande transportmedel för stadens befolkning. Så även i Lunds universitets campusområde i stadens nordöstra delar där Arkitektskolan står att finna. För att möta behovet av parkering har generösa cykelparkeringar anlagts på nära avstånd till samtliga universitetsbyggnaders entréer. Arkitektskolan är inget undantag. I likhet med de flesta andra universitetsbyggnader är cykelparkeringarna anlagda 30-40 meter från entrédörrarna. Nära nog skulle man kunna tro men detta till trots återfinns ständigt ett antal cyklar utanför cykelställen betydligt närmare byggnadens entré. Som svar eller möjligen orsak till detta valde *Akademiska Hus* att placera ut en provisorisk uppfällbar skylt som informerar om förbud för cykelparkering på

för ändamålet ej avsedd yta. Men trots detta samsades nämnda skylt alltså med ett antal cyklar tio meter från skolans entré.

På plats noterade jag kontinuerligt förekomsten av cyklar vid entrén från mars fram till maj då skylten plötsligt är borttagen. Under denna period observerar jag konstant närvaro av minst en, men vid inget tillfälle fler än 5, cyklar placerade i konflikt med skyltens budskap. En dag har någon, kanske i protest mot restriktionen eller bara som en slags lustighet, flyttat skylten till raderna av cykelställen ett trettio-tal meter bort. Några dagar senare dyker en tjänsteman upp i en bil och läser fast skylten i det fasta möblemanget. Även när detta utförs står fyra cyklar intill men det är inget tjänstemannen tycks ta någon notis om.

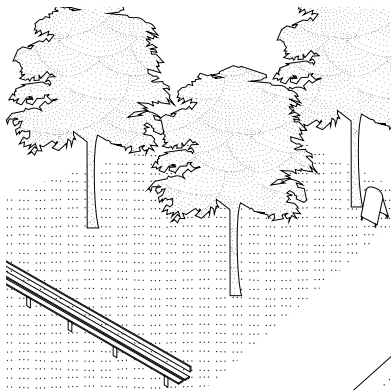
3.2 En aktiv konflikt

Platsen utanför Arkitektskolan visar här prov på vad jag valt att kalla en *aktiv konflikt*. En konflikt där bägge parter tillåts manifesteras sina positioner samtidigt. En konflikt som här ter sig vara i balans.

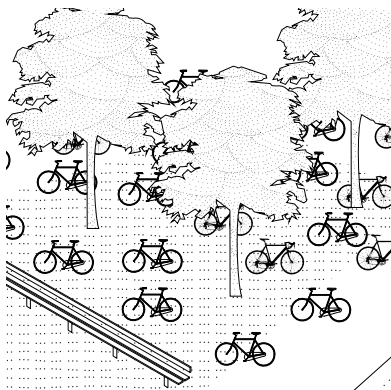
12 Cykelstrategi, 2013

Genom närvaron av skylt och cyklar manifesteras en konflikt där annars en internaliserad uppfattning om rätt och fel riskerar reproduceras av cyklisterna själva. Utan vare sig skylt eller cyklar är det upp till varje individ att tolka vad man får och inte får göra på platsen. Via inbyggda koder och invanda mönster reproducerar varje brukare en uppfattning om rätt och fel.

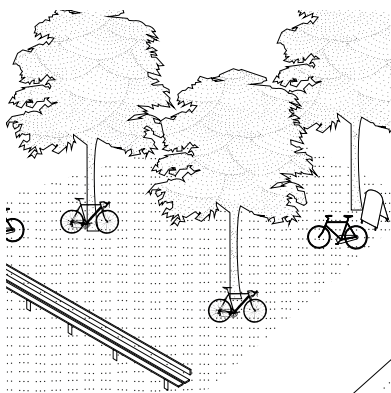
Endast skyltens närvaro signalerar ett repressivt maktutövande från en ordningsmakt med mer eller mindre rimlig bevekelsegrund. En allt för strikt förmaning riskerar att vara löjväckande och i sig uppvigla trots. Samtidigt kan skylten i rådande kontext tolkas ha ett syfte baserat i utrymningsföreskrifter då det strax bortom aktuell yta finns utmärkt en återsamlingsplats vid eventuell evakuering av byggnaden. En direkt invändning pga framkomlighet och utrymningsangelägenheter ter sig dock vara svår att backa upp då platsen utöver nämnda skylt och cyklar är definierad av gatstensbeläggning till skillnad från kringliggande asfalterade väg med cirkuleringsmöjlighet som erbjuder generös framkomlighet. Ytan hyser dessutom träd, bänkar och blomsterrabatt vilket förhindrar smidig passage just där.

Idealsituation enligt Akademiska Hus.

Förmodat skräckscenario.

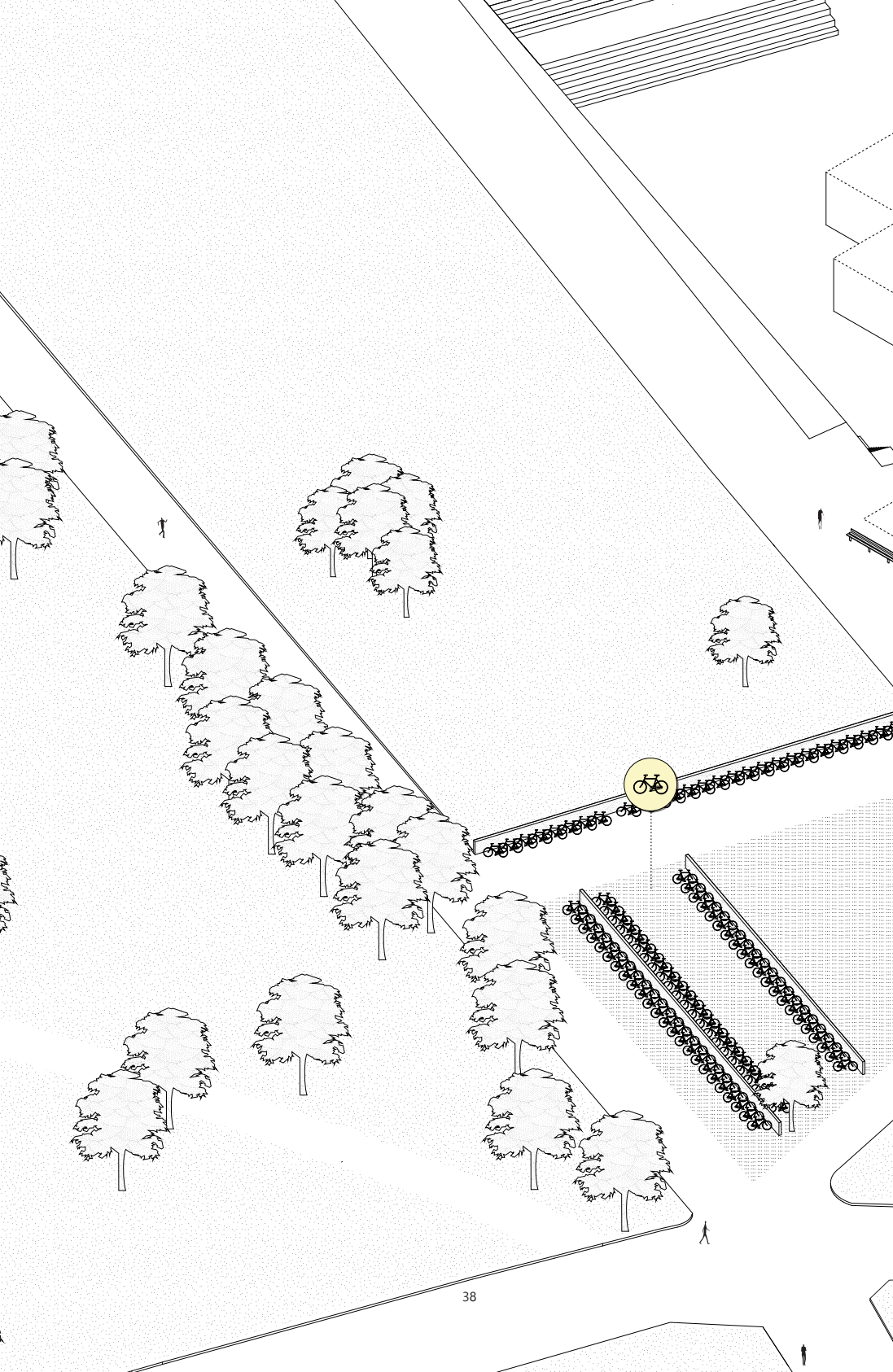

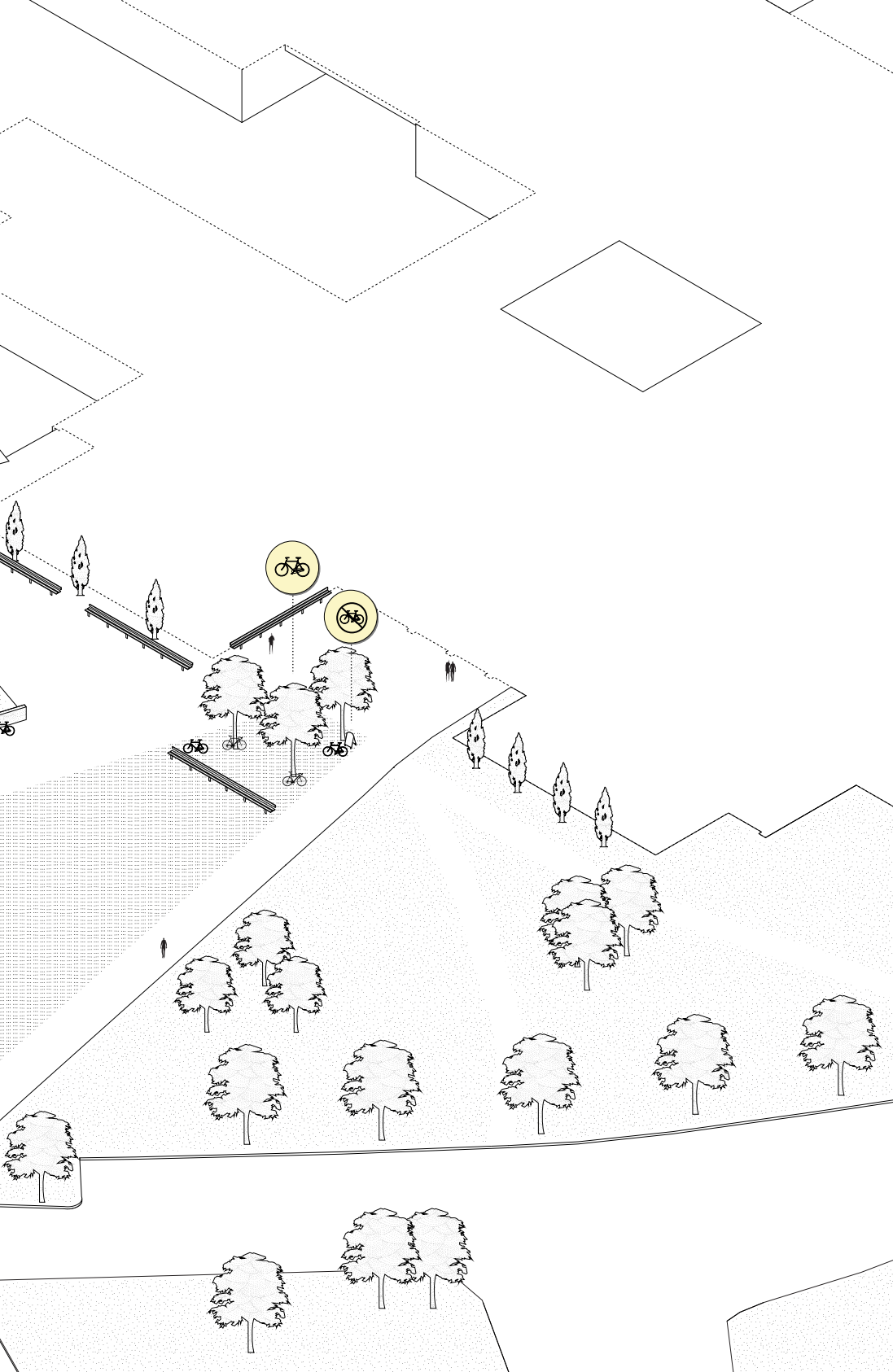
Konflikt i balans.

En närvaro av cyklar utan skylt tenderar i sin tur att uppmuntra ifrågasättande av syftet med att behöva placera sin cykel på ett mindre effektivt läge fyrtio meter bort, visserligen i cykelställ men onekligen marginellt mer avlägset. Möjligen riskerar cykelställens roll som den givna parkeringsplatsen att luckras upp ifall fler och fler inser det lockande i en mindre formell parkering något närmare entrén.

En och en står dessa företeelser i konflikt med den internaliserade uppfattningen om den offentliga ytan. De ställer frågor om vad jag får ta mig för friheter på andras bekostnad och hur rimliga de restriktioner som uttrycks är i relation till individens egna intressen. I nuläget verkar bägge positioner tillåtas ta plats i rummet, och konflikten om de två ståndpunkterna verkar vara mer eller mindre i balans. Genom att konflikten tillåts existera verkar de lagvidriga cykelparkeringarna begränsas till en hanterbar nivå.

I detta fall verkar alltså konflikten tack vara att den tillåts ta plats ha resulterat i en större acceptans för det gemensamma intresset. Trots att reglerna inte tillämpas strikt verkar skolans elever förmögna att avgöra en rimlig nivå av regelbrott.

5 att träda fram

Action, as distinguished from fabrication, is never possible in isolation; to be isolated is to be deprived of the capacity to act. Action and speech need the surrounding presence of others no less than fabrication needs the surrounding presence of nature for its materials, and of a world in which to place the finished product.

Hannah Arendt, *the Human Condition*¹³

5.1 Framträdelserummet

Den tyskfödda filosofen *Hanna Arendt* lade under mitten av 1900-talet med sin bok *The Human Condition* grunden för ett sätt att analysera den politiska dimensionen av offentligheten via relationen mellan det publika och det privata. Arendt lånar den Aristoteliska termen *Polis* för att kategorisera det offentliga där det politiska tar plats. För Arendt existerar ursprungligen det privata separat från det offentliga. Men i takt med framväxten av *det sociala* har gränserna dessa emellan suddats ut genom att tidigare hushållsmässiga verksamheter trätt ut i det offentliga. Då det sociala för Arendt är en förlängning av det privata, bör denna utveckling läsas som att den sker på det politiskas bekostnad.¹⁴

För Arendt är den centrala aktiviteten angående det politiska, *handlandet*, vilket hon definierar som då privata kroppar genom att interagera träder in i det offentliga, varpå politik skapas.¹⁵ Genom handlandet skapas det Arendt kallar *framträdelserummet*. Det är i framträdelserummet som politik existerar. Då framträdelserummet skapas när människor interagerar med varandra upphör det följaktligen också att existera när aktiviteten upphör.¹⁶ Det rum som skapas är därför omöjligt att separera

13 Arendt, 1989, s.188

14 Gabrielsson, 2006, s.84

15 Arendt, 1989, s.181-183

16 Ibid. s.199

från den kollektiva handling som skapat det. Stadsrummet existerar här som förutsättning och begränsning för handlandet. Dess gränser etablerade via såväl fysiska hinder som reglering av beteende.

5.2 Performativitet

Den amerikanska filosofen och genusvetaren Judith Butler använder *performativitet* för att beskriva hur upprepad handling bygger sociala strukturer och skapar bestående identiteter.¹⁷ Genom Butlers användande av performativitetsbegreppet kan vi förstå hur identiteter och maktbalanser som etablerar den ordning som råder kontinuerligt reproduceras för att fortsätta existera. I Arendts termer genom att kontinuerligt manifesteras i framträdelserummet. Framträdelserummet skapas alltså genom performativt handlande mellan kroppar och det är i detta utrymme mellan handlande kroppar som det politiska skapas.¹⁸

5.3 Att hävda sin rätt

Rättigheter existerar inte utan att folk hävdar sin rätt till dem, och att de gör detta gemensamt. Genom att agera i det offentliga hävdar kroppen sin rätt. Genom närvaron i det offentliga skapas argument om en annan ordning. På så sätt skapas ett nytt rum mellan kroppar. Ett konsensusideal står i kontrast till denna strävan genom att förminska denna möjlighet att hävda sig som del av det politiska. *Jacques Rancière* beskriver hur ett traditionellt exkluderande ur den politiska kategorin skett genom att definiera grupper såsom kvinnor och arbetare som tillhörande hushållet, separat från det offentliga livet. Om hur deras protester snarast uppfattats som blott djuriska stön och tjut. I kontrast till detta hävdar Rancière att det politiska handlar om att förmå dessa grupper att uppfattas som delaktiga och deras röster som legitima.¹⁹

Butler finner en problematisk brist i Arendts resonemang i det att hon definierar framträdelserummet, så som hon beskriver

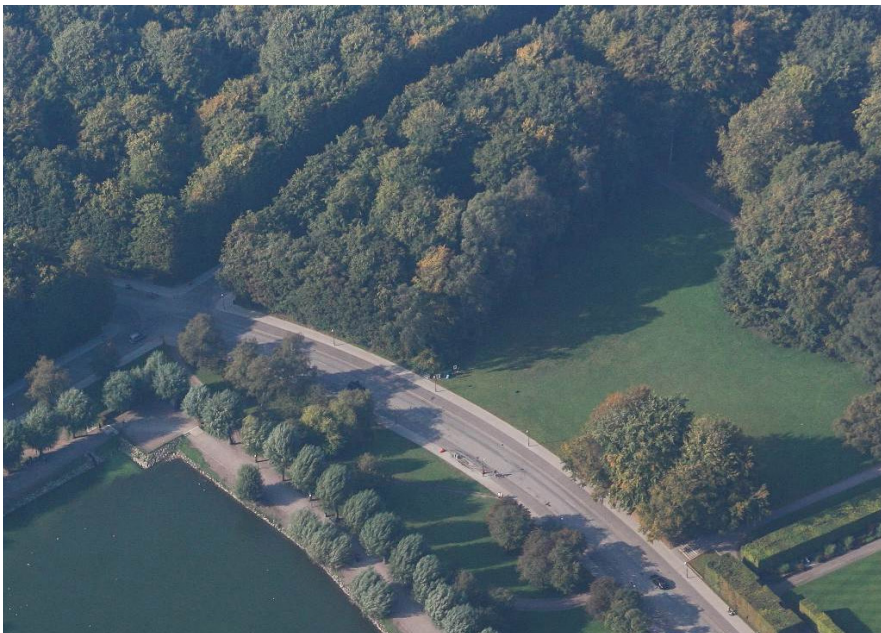
17 Butler, 2007, s.214

18 Butler, *Bodies in Alliance*, 2011, hämtad 2015-05-18

19 Rancière, 2015, s.38

att det existerat i den grekiska *Polis*, som tillgängligt endast för medborgare som äger en viss uppsättning egenskaper, medan slavar, utlänningar och barbarer, var exkluderade. Genom att definiera vilka som förmår träda fram i framträdelserummet menar Butler att Arendt definierar det på ett sätt vilket redan förutsätter dess existens. Butler vill därför vidga Arendts definition för att möjliggöra för de utanför framträdelserummet att hävda sin rätt. Hon menar att då även de utanför systemet är påverkade av rådande maktrelationer, bör de också ha förmågan att ifrågasätta dessa. Rätten att ha rättigheter är inte beroende på tidigare etablerade kategorier. För att förstå kroppars agerande på detta sätt menar Butler att Arendts tankar måste utvecklas till att inkludera rummets påverkan på oss även medan vi agerar i det. Samt vår förmåga att skapa rummet genom gemensamt handlande, där Arendt endast ser rummet som begränsande förutsättning för framträdelserummet att ta plats.²⁰

Om man läser framträdelserummet som där det politiska tar plats, kan vi via Butler förstå den roll som konflikten kan spela för att utöka möjligheten för att räknas som politiskt subjekt. Genom att låta konflikt ta plats kan den hegemoni som reducerar möjligheterna för individer att räknas som politiska subjekt utmanas. I förlängningen blir den gemensamma performativa aktens skapande av framträdelserummet det som etablerat det offentliga rummet som sådant.

Pildammsparken
Malmö

6 parken

6.1 EU-migranter

Under 2014 och 2015 ökade tillströmningen av EU-migranter som dragit nytta av den fria rörligheten inom EU och deras närvaro seglade upp som ett ständigt återkommande ämne för diskussion i massmedia. Som en direkt följd av detta har mer eller mindre provisoriska läger byggda av enkla material som presenningar och varupallar blivit en allt vanligare företeelse på olika mindre nyttjade marker runt om i Malmö och resten av landet. Vanliga platser för denna företeelse, inte minst i Malmö har varit på såväl privatägda vilande tomter, så kallade ödetomter, som på kommunal obebyggd mark som i många fall skulle kunna definieras som park- och/eller rekreationsyta.

Att privata markägare vill bli av med informella bosättningar är kanske ogästvänligt, men knappast överraskande i ett kapitalistiskt marknadsekonomiskt sammanhang då den aktuella tomten såväl som kringliggande kan riskera att tappa i värde pga. denna av samhället ringaktade närvaro. Men att

Malmö Stad bestämmer sig för att avhysa dessa individer är desto mer anmärkningsvärt och tål att analyseras för att förstå vari den ideologiska bakgrunden till dessa beslut ligger.

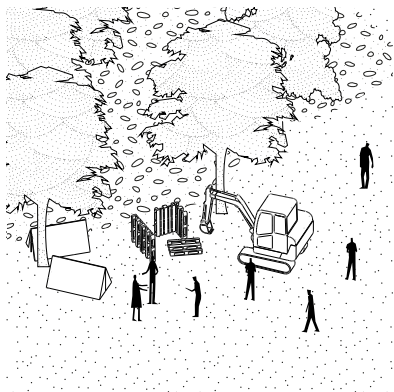
6.2 Pildammsparken

Under 2015 blev ett läger uppfört i Pildammsparken i Malmö fokus för en mediacirkus. Till skillnad från andra mer perifera tomter där motsvarande bosättningar tenderat uppföras är Pildammsparken trots sin brist på bebyggelse en välbesökt plats av såväl gamla som unga malmöbor. Parken fungerar som motionsstråk, allmän rekreationsyta, som arena för olika arrangemang i både privat och kommunal regi, och dessutom huserar ett utedagis här. Lägrets närvaro blev följaktligen svårt att missa och de boende i lägret kom att oupphörligen trakasseras både av polis och av engagerade privatspanare som sysselsatte sig med att ständigt närvara och fotografera deras förehavande.

Pildammslägret bebott.

Pildammslägret rivs med bryska medel.

6.3 Avhysning

Efter att en dialog mellan Malmö stad och EU-migranterna assisterade av lokala medlare i form av engagerade privatpersoner, där huvudfokus verkar ha varit att få EU-migranterna att återvända hem till Rumänien, pågått en längre tid valde Malmö stad att den 30 Mars placera ut skyltar med besked om att de med en veckas varsel, det vill säga den 6 april, avsåg städa upp parken och att bosättningen då skulle vara lämnad. Trots det officiellt angivna datumet valde dock Malmö stad att redan påföljande morgon med grävskopor jämna den intakta bosättningen med marken.²¹ Bortsett från det anmärkningsvärda i Malmö stads brist på hänsyn och ointresse för sin egen satta tidsfrist så är Malmö stads bestämda uppfattning om vikten av uppstädning av platsen värd att diskutera.

När ansvarig person för drift av parken, *gatudirektör Kerstin Gustafsson*, frågas ut i media om grunden för konflikten om parkens nyttjande återkommer hon till ett behov av att städa parken.

21 Pildammslägret rivet, 2015, hämtat 2015-04-01

– Vi tänker be dem att flytta från Pildammsparken så att vi ska kunna städa i parken, säger gatudirektör Kerstin Gustafsson.

Om EU-migranterna inte vill flytta då?

– Jag hoppas att de hör vad vi säger och läser vad vi skriver. Men är det så att de inte hörsammar våra besked om att parken ska städas, då måste vi gå vidare. Då får vi begära handräckning av polisen. Då blir det en polisiär uppgift att avhysa EU-migranterna, säger hon.²²

EU-migranternas nyttjande i form av kåkstadslignande boende är i Kerstin Gustafssons ögon alltså primärt ett stökigt element i Malmö stads parkmiljö. En fråga som uppkommer är hur stökighet ska definieras i en skogsliknande miljö, om allt som ej kan beskrivas som flora ska rensas bort, är då fallna grenar omedelbart skräp då de lämnat trädet? I förlängningen blir det en fråga om vad Pildammsparken som helhet bör definieras som, delar av den uppvisar tydlig skogslik karaktär medan andra verkar lyda under strikt inramning med ständig närvaro av arborist och andra delar hyser element för en

22 Sydsvenskan, hämtad 2015-03-31

traditionell park så avvikande som gymnutrustning.

Kommunalrådet Carina Nilsson (S) väljer i februari att i Sydsvenskan klassificera parken som *Malmöbornas vardagsrum*. En vanligt förekommande liknelse när stadens gemensamma ytor diskuteras.

Det är ohållbart att de bor där, Pildammsparken är ju en del av Malmöbornas vardagsrum, sa kommunalrådet Carina Nilsson (S) i februari.²³

Nilsson verkade därmed anse ämnet utagerat.

6.4 Vardagsrummet

Med vad innebär egentligen en sådan liknelse? En lexikal definition av vardagsrum är enligt nationalencyklopedin:

va`rdagsrum subst. ~met, plur. ~, best. plur. ~men

ORDLED: var-dags--rumm-et

- det mest använda samlings- och sällskapsrummet i en bostad vanl. också det största och ibl. äv. det finaste {→finrum, gillestuga}: ett stort luftigt ~ där möblerna var klädda med blommig kretong; ett ~ möblerat kring TV-apparaten; ~met måste också få användas av barnen

23 Ibid.

BET.NYANS: ibl. bildligt (som symbol för den privata sfären e.d.): genom radion och televisionen trängde världen in i våra ~w HIST.: sedan 1750²⁴

Användningen av vardagsrum som term verkar med andra ord simultant definiera Pildammsparken som det mest publika och det mest privata. *Rancière* diskuterar i essäsamlingen *Dissensus* hur marginaliserade gruppers rum i alla tider har avpolitiserats och därigenom frångåtits sin relevans för konflikt och samhällslig utveckling. För kvinnor och arbetare har hemmet respektive arbetsplatsen traditionellt ansetts ligga utanför den politiska sfären. Genom en sådan definition blir det som sker i dessa rum inte relevant för det politiska samtalet i stort och övergår till en individuell angelägenhet.²⁵

I takt med att samhället har börjat acceptera kvinnors och arbetares rättigheter har dessa rum dock omdefinierats. Arbetsplatsen är idag en central arena för kamp om de arbetandes livsvillkor inte minst genom fackets roll i samhället i stort, och bland annat genom insyn i hemmens funktion

har kvinnors plats i samhället i stort åtminstone börjat närma sig att likställas männens.

I ljuset av detta kan Carina Nilsson definition av publika ytor i allmänhet och Pildammsparken i synnerhet som malmöbornas vardagsrum analyseras. Diskussionen blir här tudelad, där medborgarskapets innehåll är den ena aspekten och vardagsrummets betydelse den andra. I och med den fria rörligheten för EU-medborgare blir medborgarskapet i fragmenterade territorier inom Europa sekundärt. Vill vi dra nytta av fördelarna av ett för medlemmarna öppet EU, och den därmed förutsatta slutenheten mot icke EU-medlemmar, så bör vi också rimligtvis acceptera att andra än vi själva drar nytta av denna. Varpå definitionen av *malmöbornas* mest blir en rökridå för att skapa ett vi och dem. Catharina Gabrielsson diskuterar termens ursprung i sin avhandling *Att göra skillnad*.

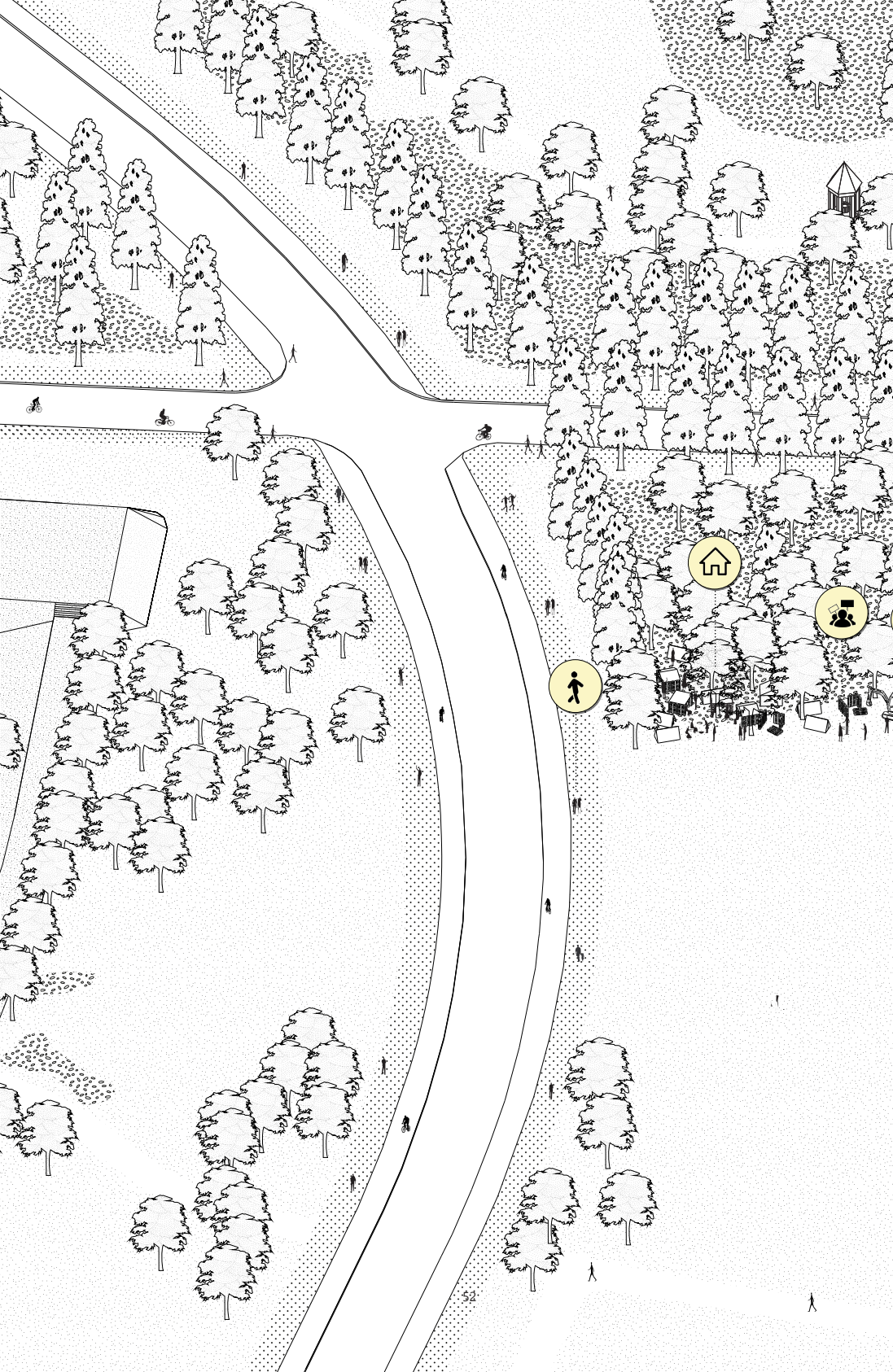
”vardagsrummet” är en metafor hämtad från det privata sfär – liksom talet om gemenskap och trivsel speglar detta en domesticering av det offentliga, av samhället som ett folkhem. Det rymmer inte tanken om grundläggande olikheter, om skillnader, eller om offentligheten

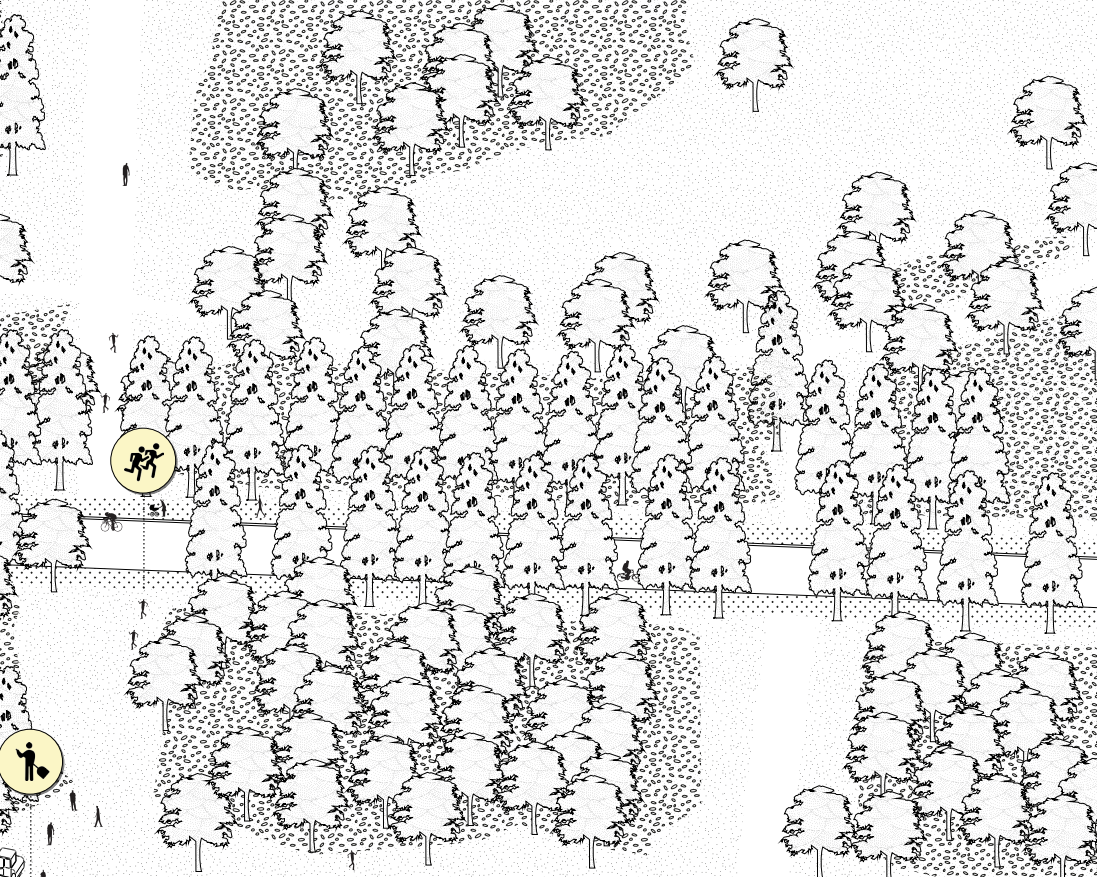
24 Nationalencyklopedin.se, hämtad 2015-04-15

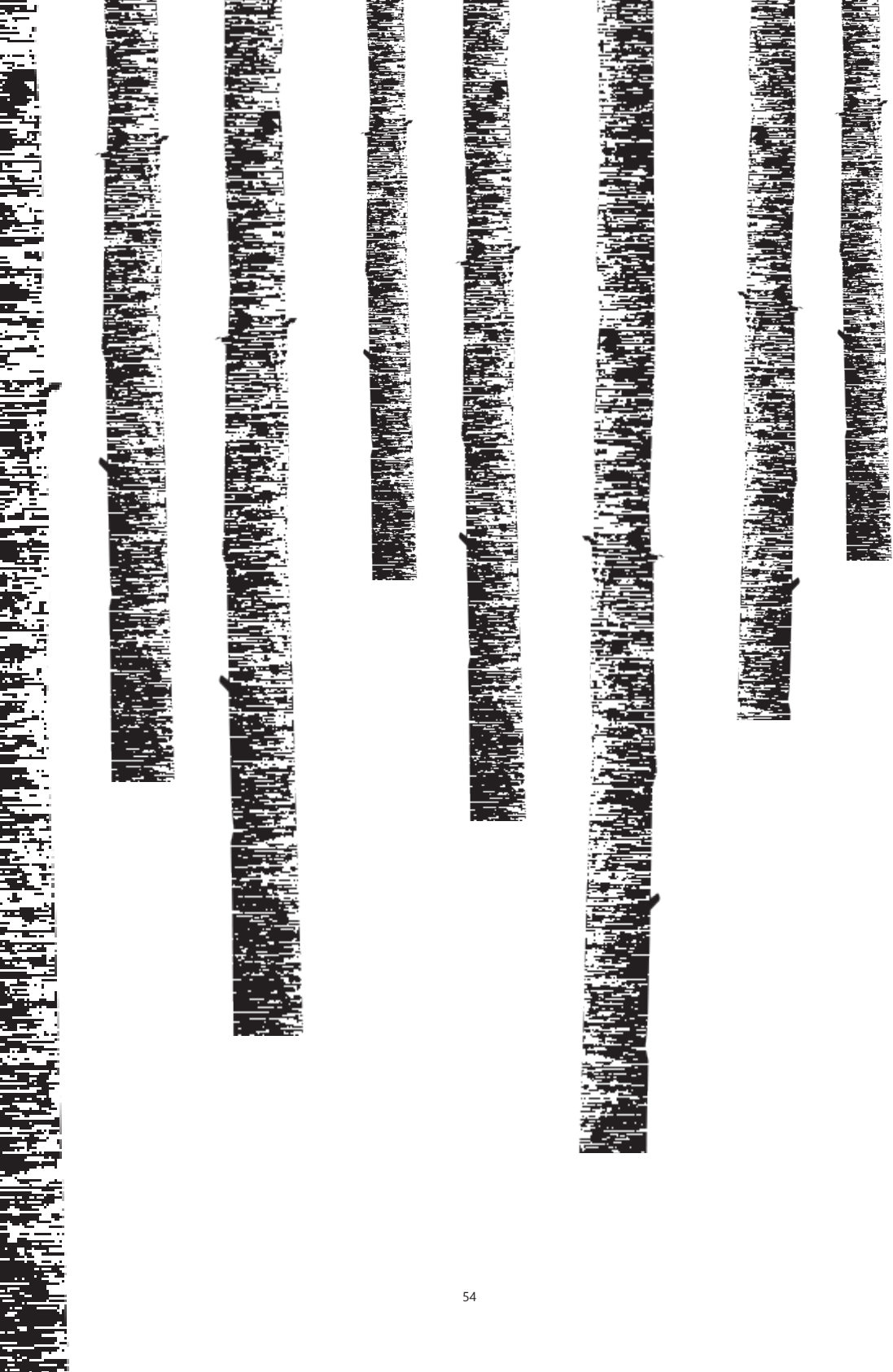
25 *Rancière*, 2015, s.38

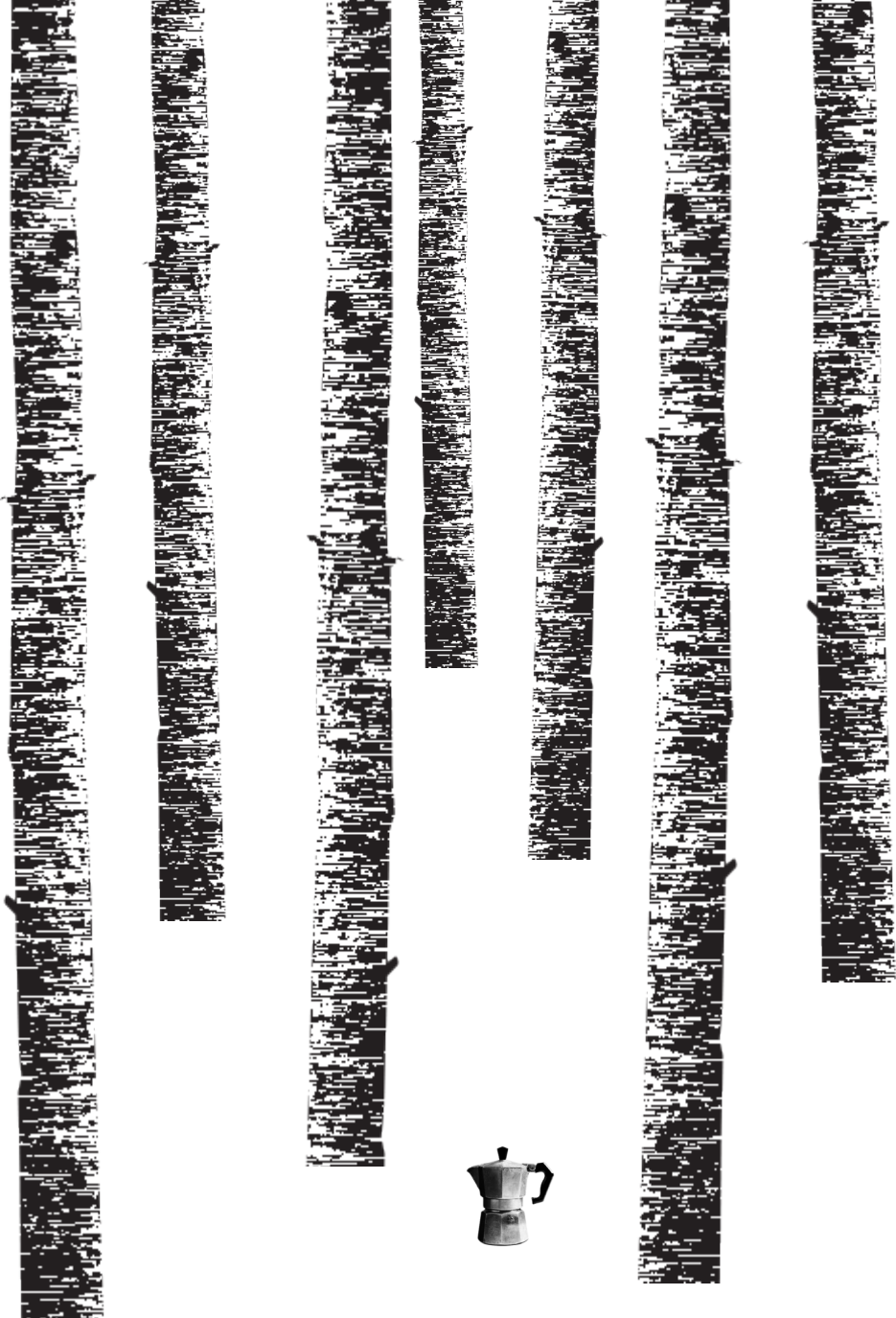
som en spelplan för konflikter.²⁶

Definitionen av parken som vardagsrum bär med sig en traditionell ideologisk uppfattning om platsen som ställd utanför den politiska sfären. Genom denna definition fråntas EU-migranterna identitet som politiska subjekt och med det rätten att föreslå ett alternativt nyttjande av platsen då vardagsrummet ses som en olämplig plats för konflikt. Carina Nilsson och Kerstin Gustafsson ger genom sina formuleringar prov på en uppfattning om parken och gatorna som platser för samförstånd där all form av konflikt bör undvikas. På detta sätt omöjliggörs en demokratisk diskussion om parkens nyttjande och den offentliga sfären förlorar sin politiska kapacitet och reduceras till en passiv del av samhället, en del av det Rancière kallar *the Police*.

7 politiska subjekt

Politics, by contrast, consist in transforming this space of "moving-along", of circulation, into a space for the appearance of a subject: the people, the workers, the citizens. It consists in re-figuring space, that is in what is to be done, to be seen and to be named in it.²⁷

Jacques Rancière, *Ten Theses on Politics*

7.1 Politiska subjekt

En central fråga för vidare diskussion blir den om vem som utgör den offentliga sfären. Den franske filosofen *Jacques Rancière* gör i sin essä *Ten Theses on Politics* ett försök att bryta ner vad det politiska är. Han ställer här *the Police* mot *the Political*.²⁸ The police är inte endast synonymt med polisen som repressiv agent, utan syftar till hela det styrande system som arbetar för att den rådande ordningen fortlever. Såväl de som skriver reglerna som de som agerar ut dem deltar i processen. Denna gemensamma ansträngning av styrande och styrda att skapa ett välfungerande samhälle som vilar på samförstånd, skapar en övergripande repressiv ordning. En ordning som övergår till ideal för att sedan återskapas kontinuerligt genom beslut och beteende. Därigenom begränsas möjligheterna för vad som går att göra.

Rancière hävdar att en demokrati inriktad på konsensus i själva verket är direkt odemokratisk. För Rancière består det centrala i den politiska debatten i att etablera vilka som tillåts vara politiska subjekt. Detta är något som står i konstant konflikt med the police, som producerar vad vi kan kalla ett *konsensusideal*. Vilket konsekvent jobbar för att motverka möjlighet för omdefiniering av vad som är acceptabelt.²⁹

27 Rancière, 2015, s. 45

28 För att undvika språklig rörlighet kommer jag här att referera till dessa begrepp med deras engelska ord.

29 Ibid. s.42

7.2 Dissensus

Rancière poängterar att det som ligger till grunden för att ha inflytande och bestämma i en demokrati i själva verket är en avsaknad av en given rätt till sådan makt. När saker som rikedom, utbildning, och börd raderas som legitim grund återstår att just bristen på rätt är grunden för den samma, och detta är, menar Rancière, vad demokrati betyder.³⁰

Motstånd mot konsensus, det Rancière kallar *dissensus*, utgår från en princip om jämlikhet vars mål är att konstant utmana den godtyckliga distribution av makt som all stabil maktfördelning vilar på. Ur detta finner vi att grunden för politisk kamp inte är att väga önskemål emot varandra, utan handlar om att tillåtas att över huvud taget ha ett önskemål. Om att ens röst erkänns som delaktig i det politiska samtalet. Dissensus söker att utmana brister i den ordning som råder.³¹

The essential work of politics is the configuration of its own space. It is to make the world of its subjects and its operations seen. The essence of politics is the manifestation of dissensus as the presence of two worlds in one.³²

Utöver att makten genom repression och propaganda reproducerar sin egen ordning tenderar individer att internalisera den levda verklighetens dogmer och i förlängningen delta i att agera ut denna ordning. Till följd av att konsensus stabiliseras och ideal internaliseras och reproduceras riskerar möjligheten att räknas som politiskt subjekt att begränsas. Konflikt är centralt för att bryta mot konsensus och tillåta andra frågor och andra subjekt att vara politiskt gångbara.

Konsensusidealet skapar våra rum och påverkar våra liv, och förankrar sig därmed i vår begreppsvärld. Men staden är också den plats i vilken detta ideal kan utmanas. Genom konflikt tillåts andra politiska subjekt att formas. I staden kan andra

30 Ibid. s.53

31 Ibid. s.46

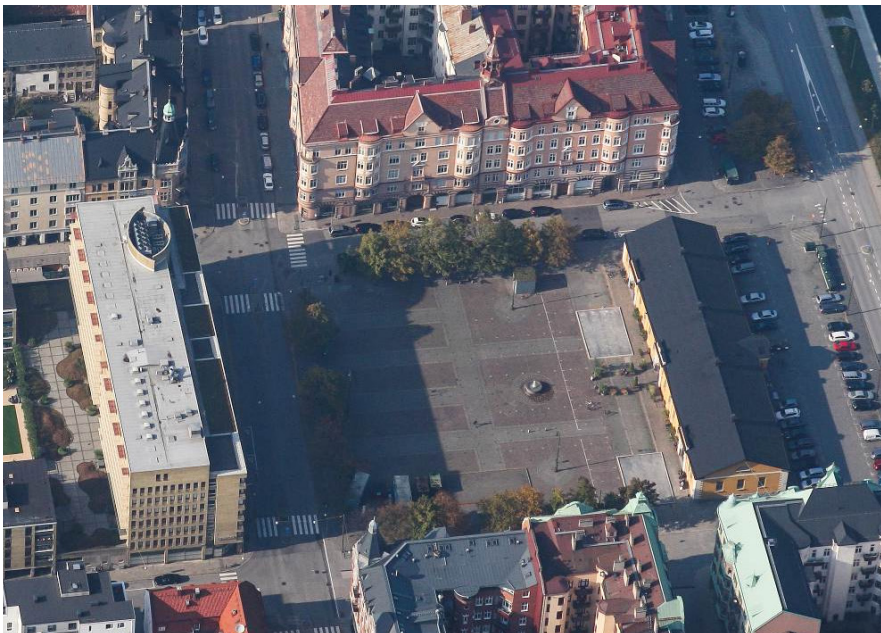
32 Ibid. s.46

subjekt ta plats vilket gör dem politiskt gångbara och därigenom expanderar den politiska sfären. Genom att delta i konflikt skapas subjektet i egenskap av uttolkare av staden.

7.3 Subjektets tillfällighet

De politiska subjekten är följaktligen skapade som parter i en dispyt och därför till sin natur tillfälliga. Deras roll som politiska subjekt står i relation till frågan de skapats i, medan konsensus rör sig mot att uttradera konflikter och därmed i förlängningen det politiska i sig. Som beskrivet ovan består demokrati i avsaknaden av legitimitet att styra, politiska subjekt skapas istället i stunden, därför är konflikten central för att etablera individer som politiska subjekt och måste upprepas kontinuerligt i enlighet med Butlers performativa läsning av framträdesrummet. Hos Rancièr finner vi läsningen om demokratin som i konstant konflikt med konsensus eftersom demokrati i grunden bygger på att ifrågasätta gränserna för subjektifiering genom att agera ut dessa konflikter.

Konsensusidealet söker finna samförstånd där inget samförstånd står att finna. En dissensuspraktik har till uppgift att erkänna närvaron av konflikt. Att motverka eliminerandet av motsträviga positioner även efter att beslut tagits. Målet med detta arbete blir därför att finna vägar för att erkänna konfliktens närvaro även i platser där ordning tycks förhärskande.

Drottningtorget
Malmö

8 torget

8.1 Offentlig toalett på Drottningtorget

Drottningtorget i Malmö har länge varit ett minst sagt underutnyttjat torg. Placerat i en del av innerstaden som huserar huvudsakligen höginkomsttagare och utan större närvaro av krogkultur med uteserveringar mot torget ter det sig huvudsakligen fylla en roll för lugn och separation. Torget omges på tre sidor av vägar, varav endast den södra trafikerar nämnvärt, här finns också en busshållplats. Norra änden täcks helt av det som tidigare var Vagnmuseet, men som numera tagits över av en bar med bouleanor inuti. Torgets lugn skulle dock komma att störas under 2014 då det beslutades att en offentlig toalett skulle uppföras på torget, delvis finansierad av franska *JC Decaux*. Protesterna lät inte vänta på sig.

Närvaron av en toalett i sig kan förstås som ett synliggörande av andra grupper än de som normalt befolkar platsen. Den offentliga toaletten förankrar de besökande i platsen genom att det privata flyttar in på torget. Behov av att kunna röra sig fritt i staden utan

att vara bunden till kommers eller ett centralt boende är dock något kritiska röster från boende i området hade svårt att förstå:

- Folk kommer ju inte hit för att gå på toa. Har man ett behov kan man ju gå in på en av restaurangerna och ta en kopp kaffe och använda deras toalett. Det tycker vi alla som bor här.³³

Den demokratiska processen inför uppförandet kan dock kritiserats utan att väga in de boendes värdering av behovet av en toalett på torget. När beslutet om en toalett skulle prövas och berörda inbjöds att komma med invändningar mot förslaget var toalettens placering införd efter den officiella beteckningen för generella innerstadstomter, en beteckning som skulle placerat toaletten vid centralen.³⁴ När inga protester inkommit kunde staden gå vidare med planerna och till mångas förvåning placera toaletten i Drottningtorget nordvästra hörn.

33 Sydsvenskan, 2015: Kritiserad toalett flyttas från Drottningtorget

34 Ibid.

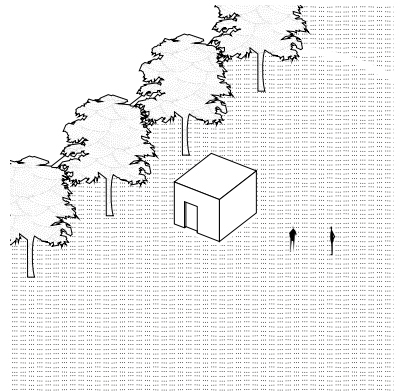
8.2 JC Decaux

Utformandet av toaletten överläts även det på delfinansören JC Decaux. Att överlåta utformningen på det offentliga rummet till en kommersiell aktör endast utifrån ett intresse i föremålets funktion är i sig ett uttryck för en avpolitiserad syn på det offentliga rummet från Malmö stads sida.

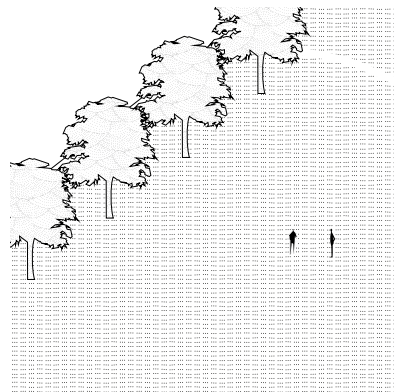
JC Decauxs affärsidé bygger på närvaro i det offentliga rummet. De tillhandahåller annonsplatser i stadsrummet och utformar ofta dessa på ett sådant sätt att dess närvaro blir en naturlig del av rummet. Detta kan t ex ske genom att bekosta kurer för busshållplatser, placera ut reklamskyltar i historiserande pastisch eller, som i bland annat Lund, tillhandahålla låncyklar.³⁵ Deras närvaro i offentligheten bör i sin helhet ses som ett projekt för att överbrygga gränsen mellan reklam och allmännytta genom att möblera det offentliga rummet.

Deras övriga finansierade toaletter runt om i Sverige har alla likt den som planerades på Drottningtorget bestått av i grunden en betongkub som omgärdas med varierande fasadmateri-
al, exempelvis upplysta blå paneler

och spegelglas. Tillägg som enligt de lokala kritikerna inte skulle förbättrat dess utseende.

Den offentliga toaletten på plats.

Sejer, om än tillfällig, för motståndarna.

8.3 Konsensusbyggande

Kritikerna kom dock att få gehör för sin protest och strax efter uppförandet togs beslut om att den skulle tas bort. Huruvida detta bör ses som en seger för den lilla människan, som en av de protesterande formulerade sig är dock tveksamt. Malmö stad uppger skälet för förflyttningen på felaktigt genomförd planprocess. Men än viktigare är det faktum att man är på det klara med att beslutet om en offentlig toalett på torget står fast. Men att man avvaktar för att som byggkommunalrådet Milan Obradovic formulerar sig, "*inte skapa oro*".³⁶

– Vi ska ha en offentlig toalett på Drottningtorget, det är bestämt. Men nu avvaktar vi tills folk har fått lugna ner sig lite. Kanske till nästa vår.³⁷

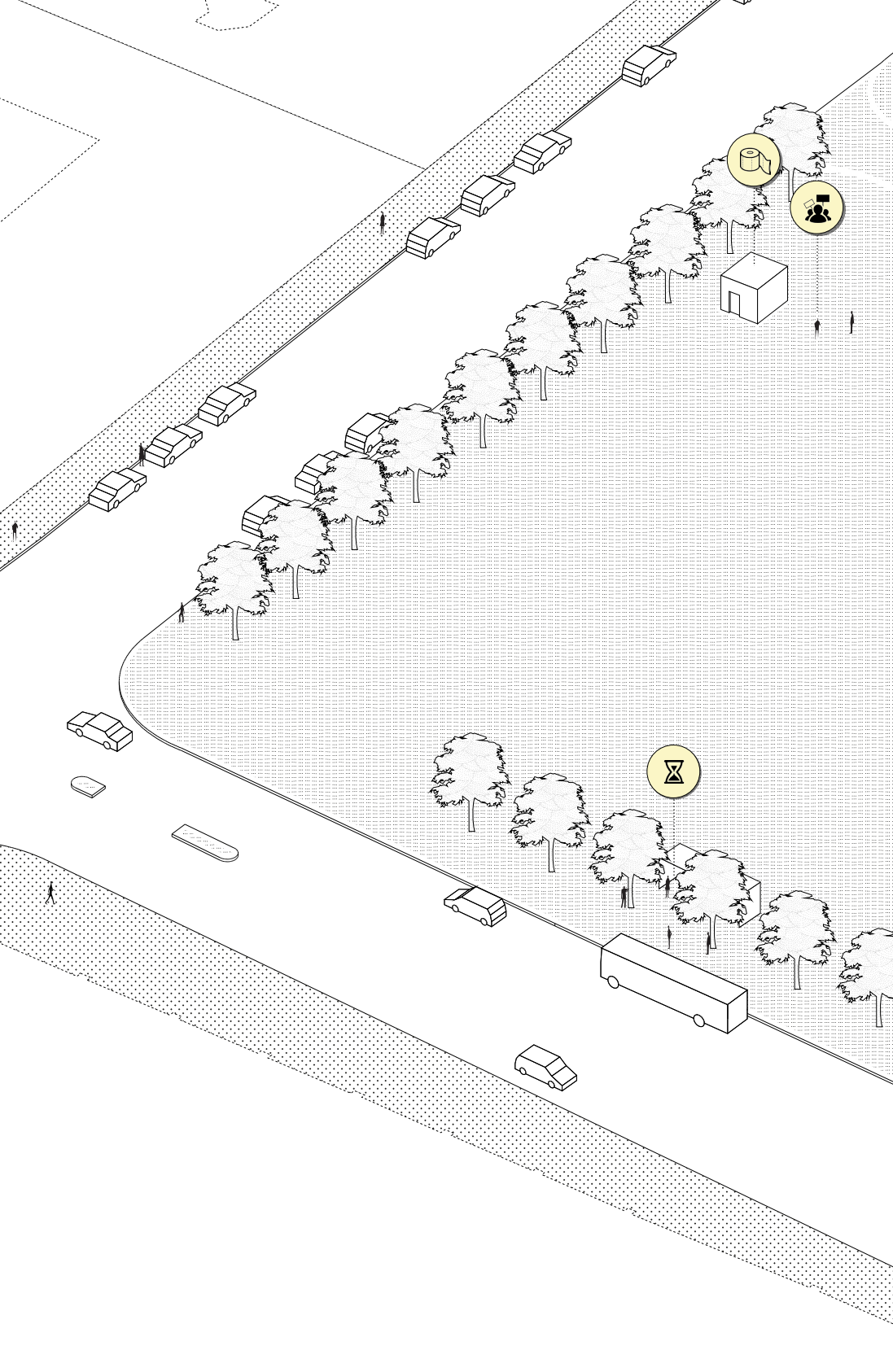
Obradovic ger här uttryck för en strävan mot att bygga konsensus. Beslutet är taget och ska genomföras medan protester och avvikande åsikter ska hanteras, ridas ut. Mouffe som är kritisk mot deltagarprocesser generellt sammanfattar i samtal med Markus Miessen dess problem:

36 Sydsvenskan, 2014: Toaletten ska bort från Drottningtorget

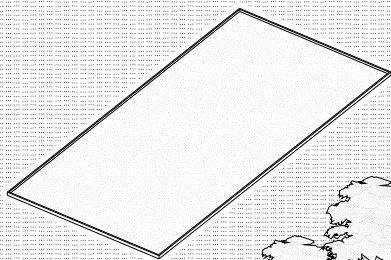
37 Sydsvenskan, 2015: Kritiserad toalett flyttas från Drottningtorget

But participation can also mean participating in some form of consensus, which nobody is really able to disturb, and in which some agreement is presupposed.³⁸

38 Miessen, 2015

Folk kommer ju
inte hit för att
gå på toa!

9 offentlighet

A tactic insinuates itself into the other's place, fragmentarily, without taking it over in its entirety, without being able to keep it at a distance.

Michel de Certeau, *The Practice of Everyday Life*³⁹

9.1 Dominering & appropriation

I staden finns förutsättningen för att den offentlighet ska uppstå som utgör det rum vari den politiska subjektifieringen kan ta plats. Traditionellt betecknas de ytor som inte står under privat regi som del av en offentlighet. Vilket i sig antyder att dessa är arenor för en demokratisk närvaro. Men i ljuset av diskussionen ovan om den demokratiska stadens natur bör detta antagande ifrågasättas.

Men utgångspunkt i *Henri Lefebvres* teorier kan det offentliga rummet analyseras utifrån motsatsförhållandet dominering och appropriation. Dominerade rum med avseende på det offentliga rummet beskriver den process där maktförhållanden stabiliseras och reproduceras. Detta sker utifrån hur rummet tillgängliggörs i tid och rum. Det är såhär många av de offentliga platser vi finner i våra städer idag kontrolleras, där en ambition om infrastruktur och kommers tillsammans strömlinjeformar den offentliga miljön.

Appropriation å andra sidan handlar om att ta något i anspråk och göra det till sitt, men utan att överta rollen som utövare av dominans. En process som ofta kräver upprepat anspråkstagande för att etablera en närvaro stark nog att påverka omgivningens uppfattning av platsen. Appropriation står alltid i kontrast till dominering då den senare till sin natur strävar efter att vara total och motverka möjlighet till appropriation.⁴⁰

39 Certeau, 1997, s.xix

40 Lefebvre, 2009, s.164-167

9.2 Strategi

.Michel de Certeau tecknar i *The Practice of Everyday Life* en modell för att undersöka förhållandet mellan stad och medborgare genom att betrakta deras handlande utifrån begreppsparat strategi och taktik. Staden i sin benägenhet att upprätthålla den ordning som etablerats strävar efter att stabilisera rummet och begränsa oförutsägbart beteende. Detta utförs huvudsakligen med långsiktiga övergripande grepp, så kallade strategier. Certeau beskriver strategierna som att sträva mot att alla element ska uppfylla sin del av en ordning i vilken varje rumslig och social praktik har en korrekt, i Certeaus ord, *propre*, funktion. Genom att internalisera en idé om hur staden fungerar och vad som sker var blir individer själva delaktiga i upprätthållandet av dessa begränsande strategier. Staden arbetar följaktligen såväl med direkt begränsande av beteende som etablerande av symbolik som befäster en viss uttolkning av rummet hos individen.

9.3 Taktik

I mötet med strategierna blir individen som befinner sig på platsen lämnad att bemöta dessa med handlande där och då för att möjliggöra navigering och nyttjande efter sina intressen i stunden. Vad som kan benämnas taktik.⁴¹ Genom att utnyttja de möjligheter som ges kan taktiker sträva efter att omkullkasta den dominerande av platsen som strategierna ger upphov till. En upptrampad stig som erbjuder en rakare väg från busshållplatsen till skolans entré kan t ex vara ett spår efter ett taktiskt bemäktigande.

9.4 Offentliga rummet

Eftersom taktiker uppstår i stunden som lösningar på de rumsliga förutsättningar strategierna etablerat tenderar de dock sällan att lämna spår efter sig. Detta gäller såväl taktiker som arbetar inom de ramar som ordningen accepterar som de som finner alternativa möjligheter. Först när taktiken resulterar i en territoriell konflikt i relation till andras beteende i rummet kliver de berörda in i framträdelseområdet.

41 Ibid. s.

Genom taktikens konflikt med strategin möjliggörs etablerandet av framträdelserummet ur vilket politisk subjektivering görs möjlig. Att konflikter tillåts manifesteras är en förutsättning för en demokratisk stad. Det offentliga rummet uppstår först då det är plats för politisk subjektivering. Följaktligen är närvaron av taktikens konflikt med strategin en grundförutsättning för att etablera det offentliga rummet. Men då detta upphör när konflikterna försvinner är offentligheten beroende av att kontinuerligt återskapas.

Monbijougatan
Malmö

10 oket

10.1 Historia

Ett stenkast från huvudentrén till *Folkets park* ligger kvarteret *Oket*. Här längs längsidan intill där en låg vit träbyggnad som tills 2015 huserade nattklubben *Debaser* och före det kulturföreningen *Inkonst* ligger, står numera fyra nybyggda bostadshus och den några år äldre *Möllevångsskolan*. Det är en plats som ruvar på såväl historiska som aktuella konflikter. På platsen där bostadshuset och skolan nu står låg tidigare *Bageri Solidar* som var en del i det socialdemokratiska konglomerat som involverade såväl *Folkets park* som *Kooperativa föreningen* numera *Coop*. Efter att *Möllevångsskolan* stod färdig 2005 återstod en ödetomt på den resterande ytan som sträckte sig fram till kvarvarande byggnader däribland ovan nämnda matvarubutik.

I takt med de många turer som skulle komma att resultera i att Peab fick möjlighet att bebygga tomten med bostadsrätter istället för av Malmö stad initialt avsedda hyresrätter blev platsen forum för ett konfliktmässigt skådespel om rätten till staden i form av

projektet *Stad Solidar*. Under en period skapades ett virrvarr av gräsrotsprojekt i form av en slags kåkstad på tomten som en protest mot planerna.

I två raljanta artiklar i *Sydsvenskan* ondgjorde sig *Mona Masri*⁴² respektive *Julia Svensson*⁴³ över i huvudsak identiteten på de som protesterar i form av *Stad Solidar*. Genom spekulation om de protesterandes privatekonomi och antagande om deras brist på personlig erfarenhet av armod ifrågasattes deras roller som autentiska deltagare i konflikten. Av oförståelse, eller möjligen krasst ointresse för vad som krävs för att förmå positionera sig, agerar skribenterna ut konsensus-idealets motvilja till konflikt och deltar i förlängningen till att platsens roll som politisk arena förminskas.

Trots protester stod 2013 slutligen fyra hus på tomten, förbundna med inhägnade gårdar, en halv våning upphöjda,

42 *Sydsvenskan*, 2010: *Men flytta till gettot då!*

43 *Sydsvenskan*, 2010: *Kåkestadskampen*

synliga men otillgängliga. Brist på verksamheter i marknivå och det något eleverade markplanet står i uppenbar kontrast mot kringvarande stadsstruktur och strax efter inflytt började föga förvånande de boende skicka runt petitioner om att protestera mot ljudnivån från angränsande Folkets park i allmänhet och dåvarande Debaser i synnerhet.

10.2 Genombrottet

I enlighet med Stadsbyggnadskontorets detaljplan lämnades en 18 m bred yta mellan nybyggnationens enhetliga södra gräns och den med hjälp av en mur lika inramade Möllevångsskolan. I *Utvecklingsplan för Möllevångens stadsmiljö* från 2006 formuleras planerna för gatan med att genombrottet ska förstärka de gröna strukturerna och bryta ner skalan på gatan kring kvarteret genom att trädplanteras.⁴⁴

I genomförandet av sträckan etablerar Malmö stad vad som bör tolkas som en repressiv syn på stadsliv. De strategier som genomförandet bygger på etablerar starka restriktioner på tolkningen av platsen. Med hjälp av tät taggig vegetation och avgränsningar skapas långa

oavbrutna filer som motverkar taktiker för alternativt nyttjande. En ensam bänk i ena änden intill skolans mur på den skuggigaste platsen står som utställd för att påpeka bristen på liknande möjligheter i övrigt. Platsen tycks försöka uppvisa parkkaraktär men endast på ett visuellt plan. Växtligheten är inhägnad, taggig och avvisande. Den signalerar se men inte röra.

Till synes för att sänka hastigheten har man beslutat att bryta upp vägen genom att placera grönskan omlott. Sammantaget skapar det mindre möjlighet för att nyttja växtligheten för annat än pynt samt skapar en mindre överblickbar plats. Det är svårt att inte uppleva att Malmö stads strategi för platsen varit att motverka att någon ska uppehålla sig på platsen genom att förhindra eventuella taktiker för alternativt nyttjande. En rad strategier är implementerade för att skapa vad som kan tolkas som en buffertzon på de nya bostadshusens villkor. Men platsen angränsar till ett flertal andra territorier med vitt skilda behov och intressen. På detta sätt kan platsen ses som ett tillfälle där konsensusideologin reproduceras i syfte att reducera möjligheten för tillblivelse av det offentliga.

44 Malmö stad, 2006: *Utvecklingsplan för Möllevångens stadsmiljö*

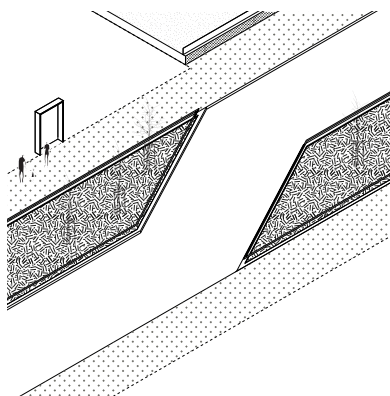
10.3 Observationer

Vid ett antal besök på platsen under augusti och september observerar jag en rad huvudaktörer. De boende i de nybyggda husen, i regel par och barnfamiljer, uppvisar litet intresse för den omedelbara omgivningen. De rör sig hastig från sin port bort längs den raka filen. Bostäderna såldes i annonsen in som liggande i det ”mysiga multikulturella Möllevången”, men poängterades samtidigt ligga på gångavstånd till barerna på det i betydligt mer välbärgade delar av Malmö placerade Lilla torg, vilket om något signalerar vilket klientel man tänkte sig skulle flytta in.

På skolgården är det hög aktivitet från sommarlovslediga ungdomar bland annat på gårdens sportplaner, även sedan skolan sedermera börjar för terminen är planerna flitigt använda under och efter skoltid.

I skuggan av skolbyggnaden och strax innanför dess murar finner ett par slitna, möjligen hemlösa personer lugn och skydd från solen.

Vi försöker finna någonstans att sätta oss ned och äta falafeln vi köpt i kvarteret bredvid men förutom bänken längst bort i den

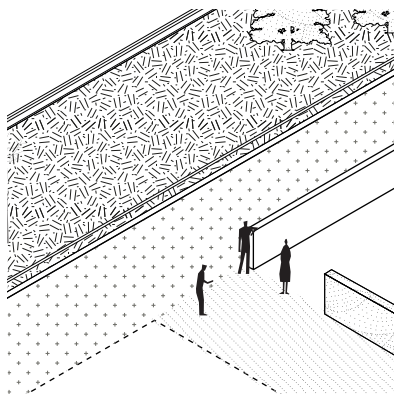

Decimerad yta.

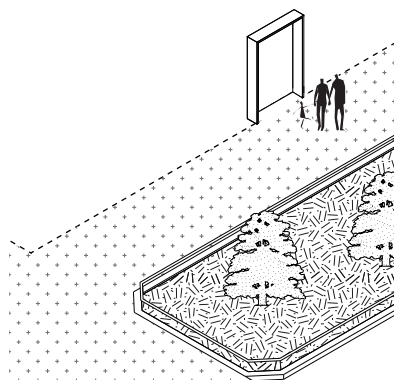
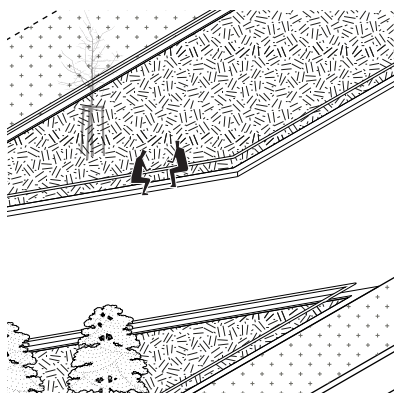
skuggigaste delen intill skolans betongmur erbjuds inga sådana möjligheter, till slut sätter vi oss med fötterna i gatan på det låga rundstavsstaketet runt en av planteringarna.

Det är en öppen, på väg emot grön, lucka i en tät bebyggelse, men det finns inget utrymme att stanna till.

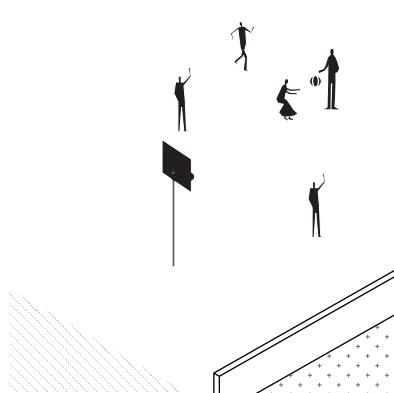
Återkommande besökare

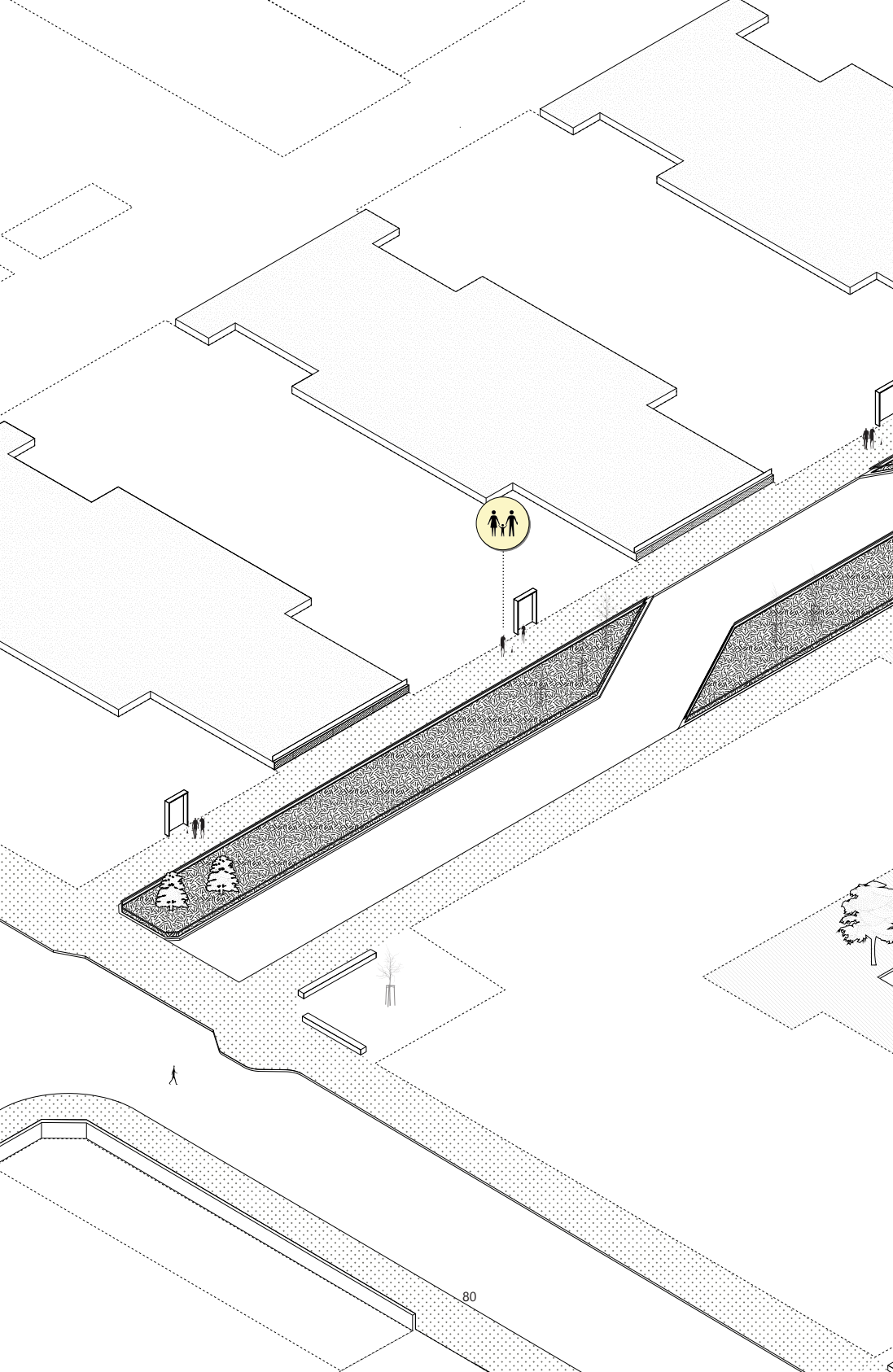
Tillfälligt nytrjande

Barnfamiljer hastar förbi.

Sport och lek på angränsande ytor.

11 kartlägga

I think that what is important is to subvert the consensus that exists in so many areas, and to reestablish a dynamic of conflictuality. And so, from that point of view, I can see that what you call “the outsider” could play a role. Personally, I would put it differently, because this is more the person who disagrees, who will have another point of view. It is not necessarily an outsider. It could be somebody from within the community who is not part of the prevailing consensus, who will allow people to see things differently.

Chantal Mouffe i samtal med Markus Miessen⁴⁵

11.1 Den ordnade platsen

Stadens mellanrum erbjuder möjligheter för alternativa identiteter att formas eftersom de står utanför det hegemoniska samförståndet. En dissensusposition bör dock etableras i direkt opposition till den etablerade ordning emot vilken strategierna strävar för att bli en del av en agonistisk konfrontation. Ett mellanrum är till sin natur accepterat av staden som odefinierat och då inget därför står på spel riskerar det alternativa nyttjandet här förlora sin position som motstånd gentemot etablerad hegemoni. Jag har därför genomgående inriktat mig på att studera vad jag kallar *den ordnade platsen*. Platser som på olika sätt manifesterar strategier för ordning, platser där de hegemoniska ambitionerna går att skönja.

En demokratisk offentlighet kan endast existera då dess gränser är ifrågasatta och då dess uttolkning är öppen. Staden agerar arena för potentiella instanser av offentlighet och här är stadens strategiska utformning kritisk. I enlighet med konsensusidealet manifesteras strategier för trivsel och samförstånd i rummet. Buffertzoner etableras mellan potentiella konfliktzoner och repressiva strategier förminskar handlingsutrymmet för individen, vilket i förlängningen riskerar polarisera grupper.

45 Miessen, 2010, s.118

Mouffe varnar för att de grundläggande antagonistiska tendenser som förekommer i samhällen riskerar eskalera då de inte bereds utrymme att ageras ut i form av agonistiska uttrycksformer.⁴⁶ Utan ett offentligt rum som i sanning är offentligt begränsas möjligheten för politisk subjektivering. Offentlighet såväl som de politiska subjekt som utgör den måste kontinuerligt ageras för att existera.

11.2 Att kartlägga det temporära

I *The Practice of Everyday Life* diskuterar Certeau kartans funktion och pekar ut dess roll i det koloniala projektet via *Daniel Defoe's Robinson Crusoe*. Certeau exemplifierar målande med Robinson Crusoe hur mytbildning stabiliserar den kapitalistiska världsordningen. Hur myten genom att skrivas bemästrar tid och rum.⁴⁷ Skrivandet och framställandet av kartor reducerar handlingar till spår och kan genom att föreviga en tolkning bli effektiva redskap för att stabilisera en given ordning.⁴⁸

I mitten av nittonhundratalet undersökte situationisterna olika angreppssätt för att tackla kartans dominerande effekt. Guy Debord resonerade i den situationistiska skriften *Skådespels-samhället* kring kommersens inverkan på våra liv och vår frihet. Hos Debord är *Skådespelet* den ordning vi bereds via den medialt etablerade tolkningen av existensen där skådespelets monopol på att framträda reducerar oss till passiva åskådare i våra egna liv.⁴⁹ Situationisterna ansåg att bilsamhällets framväxt skiftat fokus mot staden som infrastruktur där stadens syfte reduceras till förmedlare mellan punkt A och B. I ett försök att erbjuda möjlighet till att leva annorlunda än vad skådespelet erbjuder arbetade man men olika metoder för att ta sig an staden. Bland annat utforskade man *psykeogeografi* där subjektiva alternativa kategoriseringar låg till grund för bemäktigandet av staden. Genom att välja ut element ur staden på andra premisser än det som kartor traditionellt baseras på undersökte man hur fokus

46 Mouffe, 2008, s.36

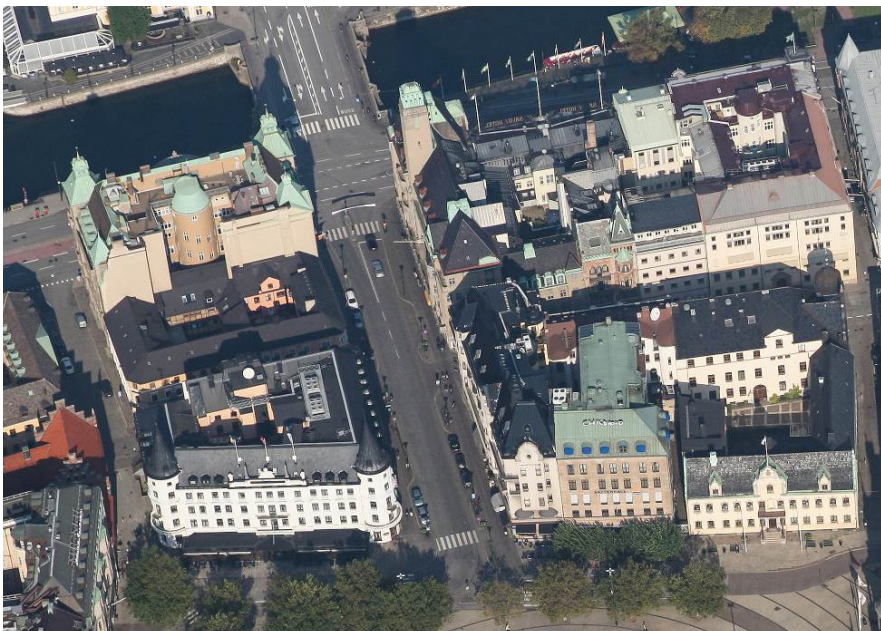
47 Certeau, 1997, s.136

48 Ibid. s.97

49 Debord, 1998, s.22-25

kan sättas på andra mer subjektiva och temporära aspekter än de av makten medierade. Genom drift, *derivé*, försökte man skapa former för att ta sig genom staden utan påverkan från dess planerade användning. Till exempel testade de att ta sig genom en given stad med hjälp av kartor över en annan. För att vidare omkullkasta förutfattade meningar valde man att kasta om vissa utvalda aspekter och skapa nya kopplingar och hierarkier i representationen av staden. Debord skapade en alternativ stadskarta för Paris där oväntade aspekter hamnade i fokus och dess relativa placering kastades om genom att låta upplevda avstånd avgöra delarnas approximation.⁵⁰

För att läsa en offentlighet definierad genom sin tillfälliga natur blir den traditionella objektiva representationen av staden ett hinder. En avbildning med avseende på offentlighet blir temporalt begränsad eftersom offentligheter kontinuerligt uppstår och försvinner. Vissa offentligheter överlever inte mer än några timmar medan andra ageras ut kontinuerligt över lång tid och lämnar spår i det kollektiva medvetandet. För att spåra det som inte lämnar några fysiska spår och för att kartlägga det som redan passerat fordras en katalogisering bortom arkitektens klassiskt rigida framställningsformer. Arkitektens redskap strävar ofta efter att definiera och kategorisera fenomen som påståenden, som lösningar på problem med givna funktioner. En offentlighet definierad så som jag argumenterat för i denna text existerar som ytan i ett timglas och kommer alltid att vara på väg bort ifrån en avbildning. En representation av offentlighet bör därför omfamna sin egen otillräcklighet och subjektivitet.

Hannigatan
Malmö

12 festivalen

Det vore härligt om vi alla fick uppleva att när jag blir arg blir jag tagen på allvar, och andra lyssnar på mig. Det är en mycket bra konsekvens.

Jesper Juul, i Kobra⁵¹

12.1 Maktlöshet / meningslöshet

De senaste åren har omfattande kravaller avlöst varandra runt om på jorden. I vårt närområde bland annat i anslutning till Europeiska rådets toppmöte i Göteborg 2001, och i Köpenhamn under klimatkonferensen COP15 2009. Möjligen nådde det sin kulmen i och med den arabiska våren som började sprida sig i Nordafrika och Mellanöstern under 2011. Olyckligtvis verkar mycket få av de demokratiska ambitioner som var rörelsernas mål ha lyckats ge bestående resultat. Idag manifesterar Black Lives Matter-rörelsen i USA kontinuerligt mot marginaliseringen av svartas erfarenheter, och den konstanta förminskningen av den svarta befolkningens människovärde.

Bortom protester riktade mot en utpekad fiende har vår samtid också präglats av kravaller vilka för utomstående kan te sig sakna uppenbart syfte. Vandaliseringen under kravallerna i London 2011 har ofta klassificerats som vandalism utan avsikt och utan syfte. Där våldet ses som kontra-produktivt i relation till den ojämlikhet som det kan anses syfta till att uppmärksamma.

Ur ett ordningsperspektiv kan endast vandalisering som försöker uppnå ett uttalat syfte förklaras som politisk. Med en tolkning mer inriktad på att det är symptom som vittnar om en bakomliggande orsak ges möjlighet att se vandalisering utan syfte som politisk i det att den agerar ut en maktlöshet i det rum som utgör manifestationen av den maktapparat i vilken man existerar. Utan en förståelse för vandaliseringens roll för att förskjuta en maktordning reduceras vandaliseringen till meningslös förstörelse av aktörernas egna områden. Men i positioneringen mot rummets ordning skapas en omstrukturering av makten över rummet och subjektifiering

51 Kobra, 2015-03-31

möjliggörs. Konflikt är en naturlig del av stadsrummet och för att förstå den politiska balansen i staden måste denna tillåtas ta plats, även i form av våld.

Den danska familjeterapeuten *Jesper Juul*, talar i SVT:s *Kobra* 31 mars, *Om Ilska*, om behovet att få uttrycka sin frustration när man upplever sig dominerad av en överhet. Om hur han i sitt medicinska tillstånd till följd av en neurologisk sjukdom med begränsad möjlighet att tala som resultat lever i konstant maktlöshet. Han exemplifierar via sin egen situation det fundamentala behovet av att uttrycka frustration i kontrast till det han kallar en *snällhetens konsensus*:

Om man blir frustrerad som jag blir och inte kan prata, så blir man exkluderad. För man ska vara snäll, man ska prata ordentligt, och så vidare. Så jag vet precis hur det är att vara ett år gammal och underordnad den vuxna makten hela tiden. Om jag är frustrerad ska jag skickas till psykolog. Men om man inte var frustrerad i min situation, vad skulle man då vara?⁵²

Barnet, såväl som Jesper Juul, och de som av andra maktordningar

är begränsade i sin förmåga att påverka sina egna förutsättningar, är lämnade till att med de medel som står till buds åtminstone försöka uppmärksamma sin position. Att förvägra dem det utifrån en idé om ordning är att ta ifrån dessa deras möjlighet att nå status som subjekt.

12.3 Vandaliserade konstverk under Malmöfestivalen

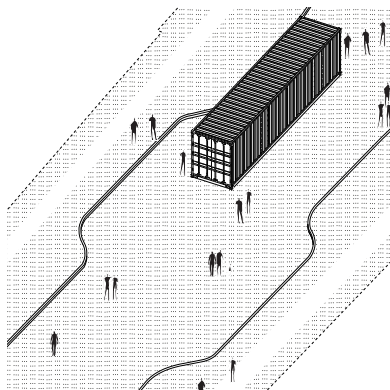
Under Malmöfestivalen stänger Malmö stad av innerstaden för biltrafik och omformar därmed stadsrummets gator och torg till en fotgängarzon. Gatornas karaktär som bilväg gör sig dock alljämt påmind och brottet mot den vanliga ordningen är ständigt närvarande. I egenskap av tillfällig omställning av reglerna blir båda formerna av nyttjande ständigt närvarande. Varje stund på gatan blir en närvaro i ett otillåtet territorium, varje kliv ut i gatan från den separerande trottoarkanten påminner om dess vardagliga uppdelning. I detta omformade stadsrum som i övrigt huserar en mångfald av aktiviteter, stånd och scener, anordnas också årligen en konstutställning längs Hamngatan intill Stortorget i Malmös mest centrala del. Territoriet som var bilarnas, som blev fotgängarnas övertas av konsten. Denna flerlagrade konflikt har tagit sig fysiskt

52 *Kobra*, 2015, *Om ilska*

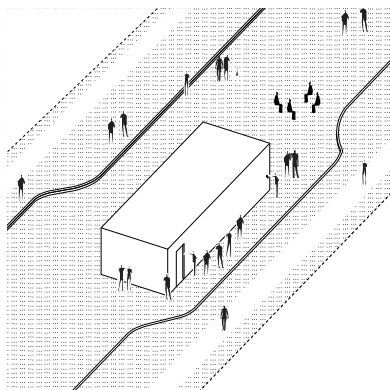
uttryck vid flera tillfällen då konstverkens publika placering och brist på övervakning resulterat i vad som framstår som spontan vandalisering såväl som mer eller mindre överlagda angrepp.

Under 2011 beslutade någon sig för att kasta en kyrkbänk genom taket på Valle Westessons kartongbygge i form av ett litet hus. Verkets materialitet kan med god grund anses ha signalerat en extra nivå av förgänglighet utöver dess placering mitt i gatan under en veckas festival.

Under nästa års festival, 2012, skulle två verk av konstnären Sonja Nilsson råka ut för liknande behandling. Det ena verket i form av en med hjälp av speglar uppbyggd panoptisk evighetskorridor råkade ut för materialförstörelse medan det andra som via en projektion och fotoblixt lämnade en avbildning av konstnären på besökarens näthinna råkade, utöver strikt materiel förstörelse av bland annat projektorn, ut för ideologiskt färgad vandalisering i form av klotter riktat mot konstnärens identitet som transperson.

Bilgata blir tillfälligt gågata.

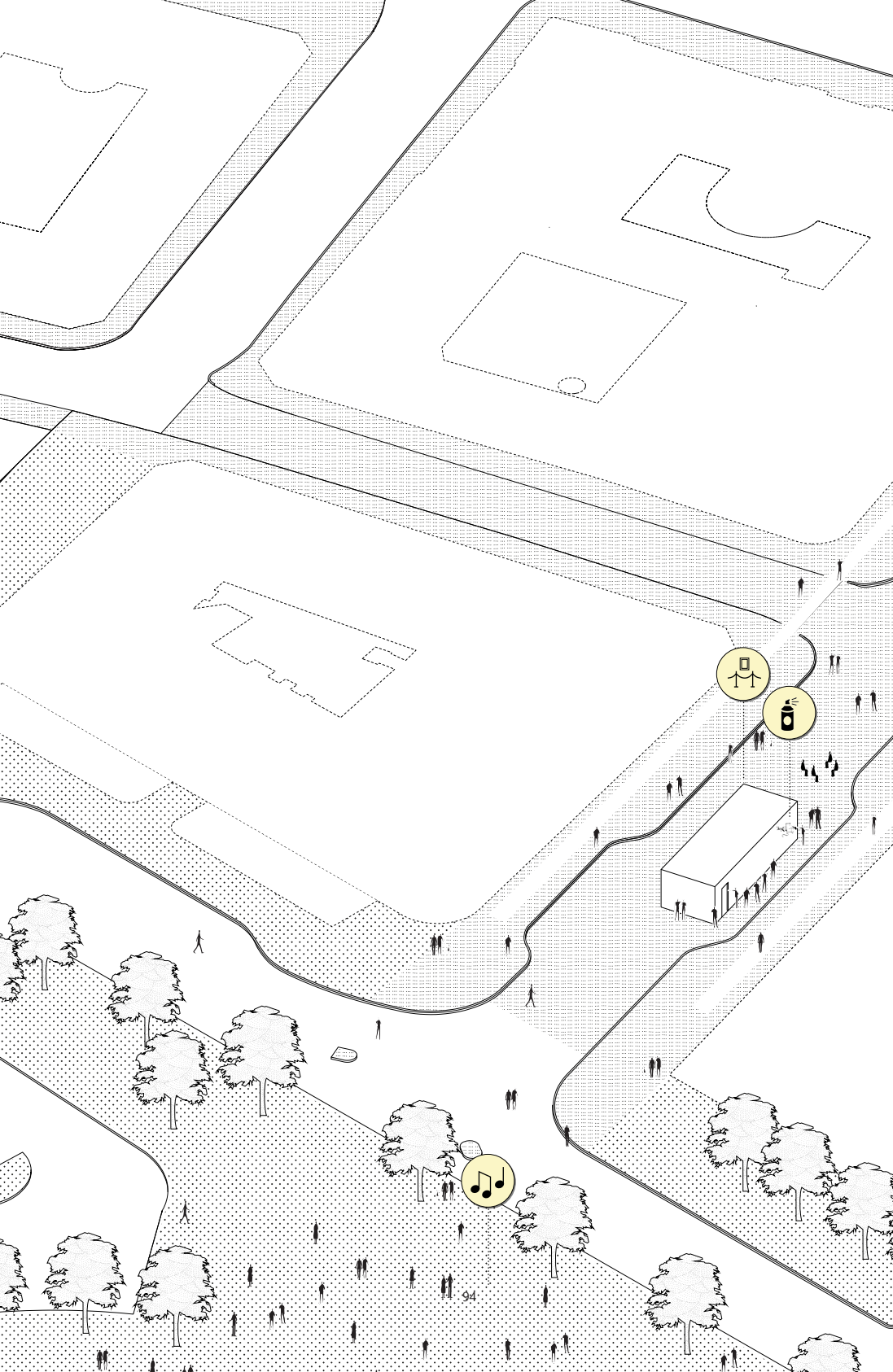
Konstinstallationer tar plats i gatan.

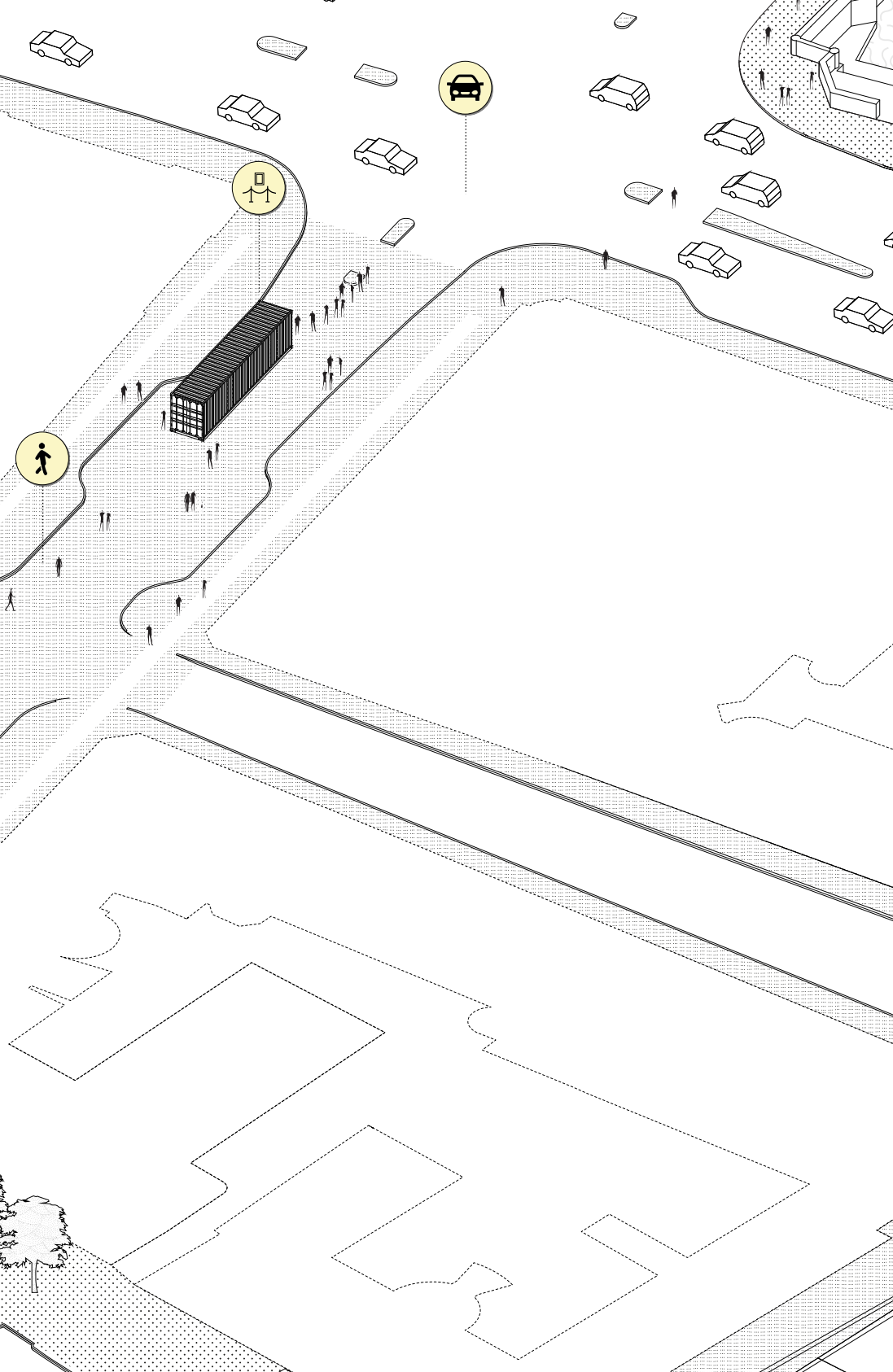
Då den ideologiska färgade vandaliseringen tog sig uttryck mot verkets skapare i dennes roll som förtryckt minoritet är dess generella roll som uttryck för maktfördelning svår att försvara. Istället blir just den dimension som saknar ideologiskt syfte desto mer intressant. Här tar sig konflikten om rummet direkt fysiskt uttryck. Där konstverkets förmodade elitistiska kvalitet förstärker polariseringen.

I likhet med Londonkravallerna kan denna vandalisering åter väljas att tolkas som meningslös men även som en fråga om ägandet av det offentliga utrymmet. En tolkning av denna vandalisering som meningslös missar att uppmärksamma konflikten om rumsmakten som en central del av staden. En uppfattning om rummet som passiv ordning, som ett malmöbornas vardagsrum, är oförmöget att förhålla sig till vandalisering i stort och "syftelös" vandalisering i synnerhet som annat än meningslös förstörelse.

Festivalen i sig är ett tillstånd av omformulerade positioner. I festivalen är det offentliga rummet i ständig tillblivelse. Festivalens tillfälliga natur frigör subjekten att bemäktiga dess gränser, det odefinierade lämnar

luckor för taktiska angrepp på ordningen. Festivalen är i sig en strävan mot ett tillstånd av utopisk offentlighet. Festivalen i form av gatufest, demonstration eller uppror är en plats i ständig tillblivelse. En stad av oupphörlig politisk subjektivering. I sin essens ett ögonblick av utopisk offentlighet.

13 diskussion

13.1 Sammanfattning

Det här arbetet kretsar kring ett uppmärksammande, begreppsliggörande och visualiserande av konflikter i staden. Diskussionen utforskar konfliktens roll för demokrati och med det dess roll i tillblivelsen av det offentliga rummet. Det är, vill jag mena, ett centralt resonemang för arkitektur oberoende av skala. Konfliktens roll i en dynamik av brott mot ett etablerat konsensus kan sammanfattas i termen dissensus, där man i förlängningen kan tala om en slags dissensuspraktik där det givna svaret med nödvändighet alltid är ifrågasatt. Detta i kontrast till den traditionella arkitektoniska metoden där uttrycksmedlen primärt bygger på framställandet av påståenden, där man genom rumsliga lösningar och idéer om funktion föreslår nya möjligheter att vara. Jag vill hävda att dissensus som perspektiv står i kontrast till påståendet som sådant, i det att konflikten mot det som föreslås ständigt lurar bakom nästa hörn.

Centralt för en inkluderande och progressiv arkitekturdiskussion står det politiska roll. Oavsett om det är en fråga om rena deltagarprocesser eller påverkan efter att själva ritprocessen är avslutad. Genom arbetet argumenterar jag därför för konfliktens essentiella roll i etablerandet av en demokratisk grundposition. Demokrati som begrepp tenderar att ses som en given utgångspunkt i västvärlden. Men för varje abstraktionsnivå adderas en felmarginal. När demokrati tills slut hamnar i arkitekters och stadsplanerarens händer, används det ofta för att signalera någon form av transparens kring beslutsprocessen och i värsta fall endast som liktydigt med allmänna utrymmen. På vägen från abstrakt koncept till självklar argumentationsgrund lämnar demokratibegreppet dess subversiva potential bakom sig och övergår till att förankra konsensusidealet som enda möjliga väg. Demokrati som värde förtjänar dock en plats i arkitekturdiskursen men bör då referera till något annat än en förment

gemensam värdegrund. Genom att analysera och definiera demokratibegreppet i relation till den arkitektoniska gärningen vill jag skapa ett underlag för en mer givande diskussion och praktik kring dessa termer.

Centralt i den diskussionen blir möjligheten för politisk subjektifiering. Här kan EU-migranternas situation i dagsläget illustrera frågans relevans. Även om jag under mina observationer i del 2, söka konflikt, stötte på migranter sittandes intill diverse butiksentréer och hållplatser så upplever jag att rådande diskurs förvägrar dem deras potential till politisk subjektifiering, i viss mån illustrerat via de ansvarigas positionering i fallet med Pildammsparken och vardagsrummet (se kapitel 6 *Parcken*). I dagens samhällsklimat har deras status som subjekt med möjlighet att lyfta sin prekära situation diskursivt tappat relevans till den nivå att de knappt ses som aktörer i stadsrummet. Detta i kombination med en konstant närvaro har förflyttat deras protest mot det vardagliga livet till att bara vara ett vardagsfenomen bland andra för förbipasserande. I avsaknad av respons tappar handlingen grepp om framträdelsen.

13.2 Metod

Målet har inte varit att skapa ett specifikt recept för en mer demokratisk arkitektur som sådan. Arbetet har handlat om att utforska former för att konstruktivt begreppsliggöra det offentliga och att utforska arkitektens redskaps möjligheter och begränsningar för detta. Även om jag inte i strikt mening utformat en upprepbar metod eller verktygslåda för att analysera staden ur ett dissensusperspektiv så hoppas jag att jag genom arbetet lyckas förankra detta något abstrakta resonemang i rummet på så sätt att det möjliggör ett vidare arbete för mig och eventuella läsare. I en sådan praktik hoppas jag att en förskjutning av perspektiv i riktning mot en dissensusposition kan möjliggöra arkitektur bortom förhärskande riktlinjer.

Initialt avsåg jag att omsätta ett erhållet perspektiv på konfliktens roll i ett förslag på en eller flera av de ordnade platser jag studerat under arbetet, men insåg genom arbetet att begreppsliggöran-

det och sökandet efter konfliktens och med det det offentligas roll tålde att prioriteras och jag vill gärna se detta arbete som av nödvändighet fritt från en förslagsställande dimension. Genom att förankra diskussionen i en rad vardagssituationer har jag försökt att etablera ämnets fundamentala roll för det offentliga rummet. Begreppsligt och visuellt har jag sökt spåra det ospårbara och fånga det flyktiga.

Att försöka visualisera det som redan passerat och där spåret är en direkt kontrast mot handlingen är förstås problematiskt. Därför blir det begreppsliga centralt. De visuella representationerna kan ses som Trojanska hästar om man så vill, i det att de etablerar en central men svårfångad diskussion i den arkitektoniska form emot vilken de protesterar. Förstår man, som jag föreslår här, politisk subjektivering som central för demokrati blir Butlers resonemang om hur identiteter skapas performativt centralt för förståelse av arkitektur och städer.

Detta har resulterat i den kumulativa atlas som avslutar arbetet, där dess form i sig utforskar vad offentliga rummet är. Genom att i *söka konflikt / atlas över offentlighet* söka spåra det offentliga livet under ett utvalt intervall har jag sökt finna redskap för att återge en ögonblicksbild av en pågående offentlighet och därmed skapa en mer rättvisande bild av staden. Arkitektoniska analyser ur ett dissensusperspektiv ter sig ständigt vara i förändring och bör alltid ses som del av en pågående process. På samma sätt är detta arbete mindre om de specifika scenarion jag presenterat, annat än att de illustrerar en argumentation, och mer om nästa påföljande analys.

13.3 Slutord

Jag har försökt skissa på en utgångspunkt för en inkluderande arkitektur och stadsplanering. Jag har sökt konfliktens arkitektoniska roll i en rad uttrycksformer, prosaiskt, axonometriskdiagrammatiskt, kartografiskt, begreppsligt, för att närma mig en helhet som innefattar nog av dess väsen för vidare diskussion.

Jag har undersökt detta genom att titta på hur små vardagliga situationer kan vara av stor vikt för det politiska. I första ledet utnämner jag brottet mot ordningen som centralt för ett demokratiskt samhälle men givet det står man sedan inför frågan om vems brott som räknas som konstruktivt. Det är inte brottet som sådant som är det viktiga utan hur stor möjlighet olika grupper ges att utföra brottet. Arbetet som helhet blir ett redskap för att uppmärksamma det offentliga rummets performativa potential.

Hur ett fortsatt arbete på temat skulle se ut är för mig inte helt uppenbart men en processinriktad arbetsmetod ter sig rimlig. Jag ser arbetet kring en arkitektonisk dissensusposition som en process såväl i dess specifika implementering som i dess begreppsbyggande där konflikter bör tillåtas närvara som en del i en större och längre process. I detta läge utgör kartläggningen av konflikter en utgångsposition för att som arkitekt aktivt bidra till att skapa det offentliga rummet.

del 2

söka konflikt

söka konflikt

Surveys of routes miss what was: the act itself of passing by. The operation of walking, wandering, or "window shopping", that is, the activity of passers-by, is transformed into points that draw a totalizing and reversible line on the map. They allow us to grasp only a relic set in the nowhen of a surface of projection. Itself visible, it has the effect of making invisible the operation that made it possible. These fixations constitute procedures for forgetting. The trace left behind is substituted for the practice. It exhibits the (voracious) property that the geographical system has of being able to transform action into legibility, but in doing so it causes a way of being in the world to be forgotten.

Michel de Certeau, *The Practice of Everyday Life*⁵³

Om det vi kallar det offentliga rummet inte uppvisar offentlighet blott genom avsaknad av uppenbara restriktioner blir en kartografisk representation baserad på gränser platser och stråk otillräcklig som representation av det offentliga. För att skapa offentlighet måste medborgare tillåtas att hävda sig efter agonistiska principer och genom att positionera sig i framträdelserummet träda fram som politiska subjekt.

Att kategorisera konflikter är därför ingen vederläggbar praktik. Då konflikter både är temporalt och spatalt uppboundna lämpar de sig inte till att kategorisera på det pragmatiska sätt som traditionella kartor är uppbyggda. Då omformulerandet till bestående representation där sker på bekostnad av dess essentiellt efemära natur.

Jag har därför sökt det offentliga rummet genom ett antal stickprov vid olika tillfällen för att göra en uppskattning av för närvarande aktuella konflikter inom ett utvalt område. I och kring stadsdelen Möllevången i Malmö har jag under juli

53 Certeau, 1997, s 97

och augusti gjort observationspromenader för att lokalisera förekomsten av rumslig appropriation i området. Appropriation som genom att manifesteras ett avvikande rumsligt intresse skapar territorier i kontrast till gängse användande av platsen. Resultatet presenteras här i form av en loggbok med prosaiskt återgivna beskrivningar av den offentlighet som uppstått samt bilder som återger platsens fysiska förutsättningar.

150723

1

Jag passerar längs Folkets parks östra långsida och påminns om den populära jättelika hoppkuddens tidigare placering i parken. Kudden var under 2014 orsak till, för många häpnadsväckande, klagomål från kringboende på störningsmoment i form av vad dessa ansåg vara allt för högljutt skrattande barn⁵⁴. Detta resulterade i att kudden fick en ny placering längre in i parken samt att dess tillgänglighet under dygnet begränsades. Varpå konflikten kring dess varande tycks bedarrat, åtminstone i media.

54 Sydsvenskan, 2014: *Barnens hopp stör boende*

150723

2

I rondellen i korsningen Kristianstadsgatan-Parkgatan syns tre relativt nya målningar och runt hörnet produceras fler på en av Malmös två lagliga graffitiväggar. Något som gör att rondellens plats som historisk konfliktyta mellan reklam och graffiti alltjämt gör sig påmind.

150723

3

Vid den anspråkslösa sidoentrén till Folkets park, som verkar byggd huvudsakligen som en kontakt med parkens parkering, men som om kvällarna i praktiken fungerar som huvudentré till klubbarna på Moriskan har ett gäng unga män etablerat ett eget territorium med hjälp av en nära konstant närvaro och ofta hög musik från en nästan parodiskt stor bergsprängare.

150727

4

På den nyanlagda torgytan framför Konsthallen väster om Triangelstationens norra uppgång spelar några vattensprutor med varierad strålstyrka. Vinden denna något mulna dag sprider vattnet väl bortom de gallerförsedda brunnar ur vilka de har sitt ursprung, vilket skapar en stor vattentäckt yta i torgets mitt, mellan fontäner och växtlighet. Endast små barn ser vattnet som en uppmuntran till interaktion, resterande ser omsorgsfullt till att passera bortom den av våta markerade ytan.

150727

5

Vid en bänk längs Konsthallens fasad håller en gänglig gråhårig man på att placera ut ett staffli på vilken han sedan ställer en målarduk med texten ”*uppprop mot Köpenhamnstolkningen*” skrivet i stora svarta bokstäver. En stund senare har han bytt om från löshängande ljusblå skjorta till helsvart och hatt samt placerat sig till synes avslappnat på bänken intill. Han ska dock snart komma i ivrigt samspråk med en yngre man. Hur de båda förhåller sig till *Schrödingers* invändning mot Köpenhamnstolkningen framgick tyvärr inte av min korta observation. Inte heller varför någon känner sig manad att positionera sig offentligt i en snart 100-årig konflikt om kvantfysik.

150727

6

Klockan är strax efter ett och cykelställen kring Triangelstationen är som vanligt fulla. I den närmast stationen belägna sektionen, i den ände som i sin tur är närmast stationens ingång, har cyklarna spillt ut från sina ordnade rader och omfamnat en bredvidliggande bänk. Cykelmassan växer likt en amöba, så fort något inleder dess strävan bortom sina gränser tillkommer fler och fler cyklar tills nästa tydliga gräns möts.

150727

7

På baksidan av ett bostadshus som angränsar till cykelställen har någon valt att med en sektion järngaller blockera en uppklippt passage genom ett staket som leder till ett antal sportplaner. Ett försöker till att täppa till passagen och skapa en avgränsad gård. Till liten nytta visar det sig eftersom en ny passage har klippts upp några meter längre bort längs staketet.

150804

8

Ända sedan triangeltorget byggdes om efter ett tävlingsförslag från White har korsningen utanför Triangelns södra ingång orsakat förbryllade reaktioner. Samtliga trafikslags ytor går in i varandra utan synbar logik. Varje möte med platsen verkar starta från noll där platsens aktuella lösning måste avläsas.

150804

9

Intill nattklubben Babel är den tidigare tätt bevuxna parkytan numera upprensad. Platsen som tidigare varit en spelplats för ett överlapp mellan nattklubsbesökare och hemlösa territorier är nu tom sånär som på en ensam kvinna med en bok.

150813

10

Intill den upphöjda gården över gallerian *Mitt Möllan*, tidigare *Leonard*, ifrån vilken relativt harmlösa attacker i form av snöbollar och vattenballonger ofta avfyras under vinter respektive sommar, syns spår efter en i raden av den senaste tidens handgranatsattacker.

150813

11

En stenkast från Møllevångstorget envisas fotgängare med att korsa gatan mellan de förhållandevis tätt anlagda övergångsställena, oftast i en utsträckt diagonal. Gammal som ung passerar snett över de fyra krökta filerna in och ut mellan soptunnor och parkerade bilar.

150813

12

Under dygnets flesta timmar ligger haschlukten tung utanför internetcaféet ett stenkast från Södervärn. Röken sprids sedan radiellt ut över trottoaren och cykelbanan. Passagen förbi har ett tydligt före, under och efter.

150813

13

En gul plakett proklamerar intill en oftast öppen grind att ”obehöriga äga ej tillträde, genomfart endast för behörig trafik”. Intill passar en strid ström folk genom gården, och träder ut framför stationen intill.

150813

14

Från stationen sprider sig ekot av tågtider över torget och bredvidliggande verksamheter. Rösten från stationen ger eko från en annan verklighet under jord och stationens närvaro sprids över den öppna ytan. Strax intill kämpar samtidigt tandvårdshögskolan för att hålla obehöriga på distans.

150813

15

Intill stationsuppgången som bär Tandvårdshögskolans namn kämpar byggnadens förvaltare med alla till buds stående (passiva) medel för att hålla obehöriga på distans. Längs fasaden pressar tjugo massiva stenbumlingar effektivt undan oönskade element. Här står inte längre några cyklar.

del 3
atlas över
offentlighet

atlas över offentlighet

Sammanställningen av observationerna från del 2, söka konflikt, till en kumulativ atlas i form av tre kartor representerade i tre pamfletter återfinns här som tre kartor. Dess ursprungliga form som tre pamfletter fyller funktionen att dels föra ut sökandet efter offentlighet från pappret ut i staden som performativa artefakter samtidigt som det tillfälliga och argumentativa hos pamfletten som medium understryker dess subjektiva och otillräckliga karaktär. Var för sig återger varje delatlas en aspekt av en offentlighet, tillsammans rör de sig något närmare en helhetsbild.

3

Vid den anspråkslösa sidescenen till Folkets park, som väderbygga husuddskilgen, ser en kontakt med stadens parkering, men som en kollarna i parken hänger som huvudtema till klubbarna på Moorskan har ett gäng unga män etablerat ett eget territorium med hjälp av en nära konstant närvaro och ofta bågvisk från en hälsan parvöskat står bebyggande.

2

I rändellen i korsningen Kristianstadsgratan-Parkgratan syns tre relativt nya målingar och runt omkring produceras fler på en av Malmös två högsta gränsvägar. Något som gör att rändellens historiska plats som konfliktyta mellan reklam och graffiti gör sig allihvar påmind.

11

En storbåt från Mellanösterns exklusiva föregångare med ett lösa grana mellan övergångsställens, öfäst i en park och delar med i en kanal som är på väg att byggas för att lecka filer till in i och ut mellan soppannär och parkerade bilar.

12

Under djupets flera timmar, lägger besökaren tungt utanför intervall för en stansat från Söderström. Dittman språk sedan med till ut över röstaren och cellkubarn. Passagen från har ett tydligt förte under och efter.

10

In till den uppböda gården över gallerian *Mitt Möllan*, några *Lauren*, ifrån jillen relativt barnlösa attacker. I form av spibollar och vattenballonger ofta av fyra under vinter respektive sommar, syns spår efter en i ruden av den senaste tidens handgratsattacker.

3

Vid den anspråkslösa sidescenen till Folkets park, som väderbygga husuddskilgen, ser en kontakt med stadens parkering, men som en kollarna i parken hänger som huvudtema till klubbarna på Moorskan har ett gäng unga män etablerat ett eget territorium med hjälp av en nära konstant närvaro och ofta bågvisk från en hälsan parvöskat står bebyggande.

14

Från stationen sprider sig ekot av läglider över toget och besökslämna verksamheter. Rosten från stationen ger slo från en annan världighet under jord och stationens närvaro spreds över den öppna ytan. Strax intill lämpar samtidigt tapetvägbygskolan för att hålla obhänga på distans.

15

Intill stationsuppbyggnaden som har Tandvårdsskolas namn kinnar byggnadens förvaltare med alla till buds stände (fastsvä) medel för att hålla obhänga på distans. Längs fasaden pressar tjugio massiva stenbuntnings-effektivt undan oönskade element. Här står inte längre några cyklar.

13

En gul plaketet proklamerar intill en ofäst öppen grund att obhänga äg. I till tråkig, genomfart endast för bebyggare, intill passar en stad ström folk genom gården, och trakter ut framför stationen intill.

*söka konflikter
atlas över offentlighet*

1:150723

2:150723

3:150723

4:150727

5:150727

6:150727

7:150727

8:150804

12:150813

11:150813

10:150813

9:150804

15:150813

14:150813

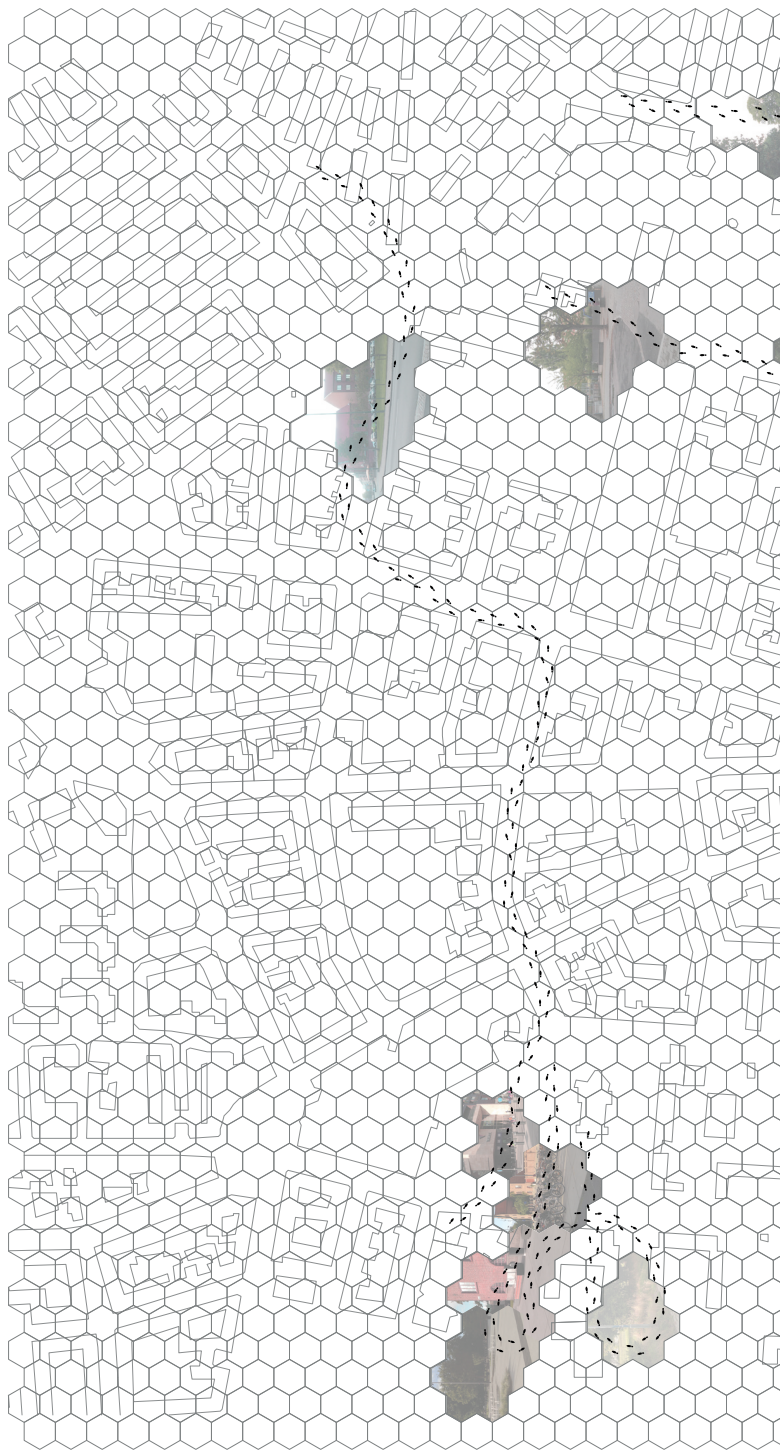

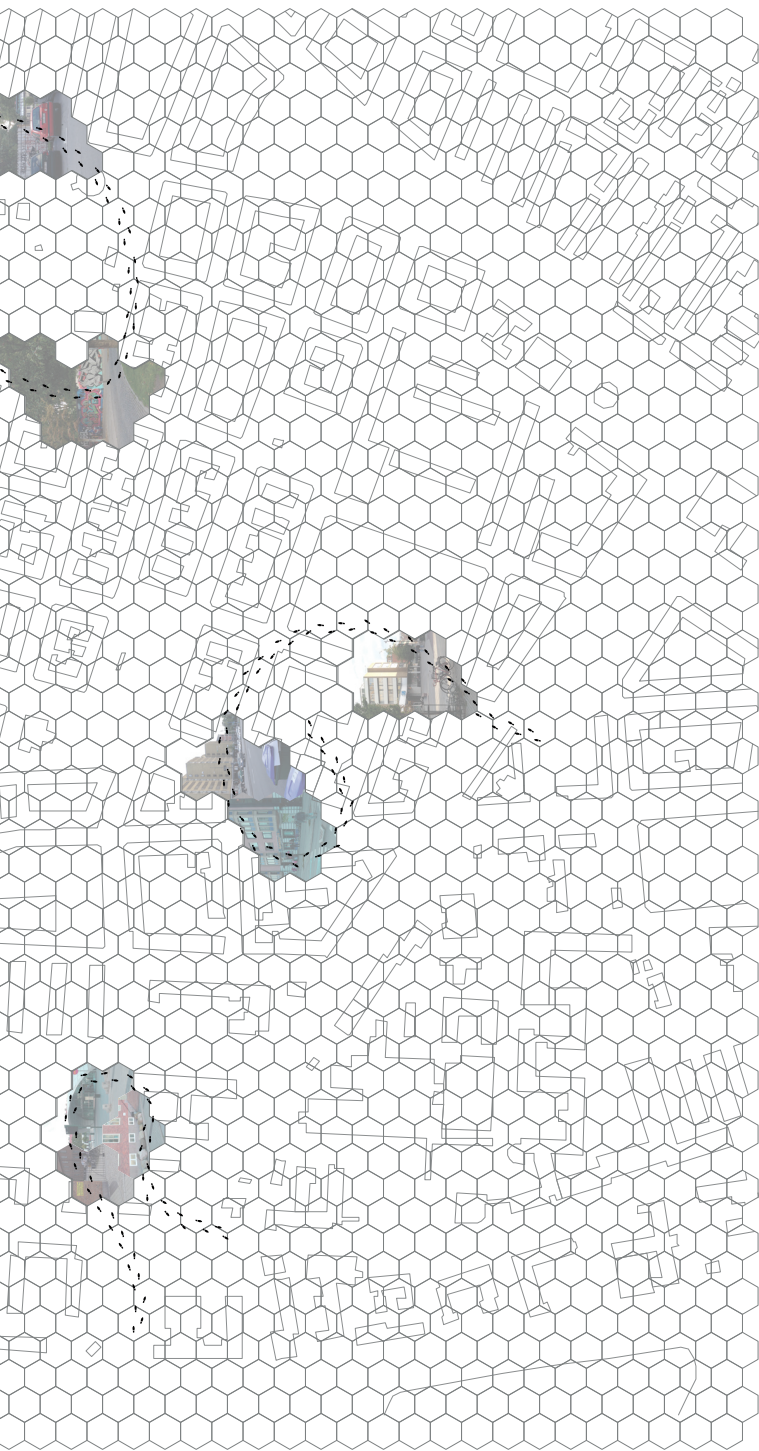
13:150813

15:0723:15:0727:15:0804:15:0813

The essential work of politics is the configuration of its own space. It is to make the world of its subjects and its operations seem. The essence of politics is the manifestation of disensus as the presence of two worlds in one.

Jacques Rancière

källförteckning

Litteratur

- Arendt, Hannah, 1989 (1958) *The Human Condition*, London, Chicago & London
- Butler, Judith, 2007 (1990): *Genustrubbel, feminism och identitetens subversion*, Göteborg
- Certeau, Michael de, 1997 (1980): *The Practice of Everyday Life*, Berkley, Los Angeles & London
- Debord, Guy, 2002 (1967): *Skådespelssamhället*, Göteborg
- Gabrielsson, Catharina, 2006: *Att göra skillnad, det offentliga rummet som medium för konst, arkitektur och politiska föreställningar*, Stockholm
- Kärholm, Mattias, 2004: *Arkitekturens territorialitet, till en diskussion om territoriell makt och gestaltning i stadens offentliga rum*, Lund
- Lefebvre, Henri, 2009 (1974): *The Production of Space*, Oxford
- Miessen, Markus, 2015: *The Nightmare of Participation, crossbench praxis as a mode of criticality*, Berlin
- Mouffe, Chantal, 2008: *Om det politiska*, Hägersten
- Rancière, Jacques, 2015: *Dissensus, on politics and aesthetics*, London

Hemsidor

- An introduction to psychogeography*, 2014: <http://www.thedoublenegative.co.uk/2014/12/an-introduction-to-psychogeography>, (hämtad 2015-09-04)
- Butler, Judith, 2011: *Bodies in Alliance*, <http://www.eicpc.net/transversal/1011/butler/en>, (hämtad 2015-05-18)
- JC Decaux, 2014: <http://www.mynewsdesk.com/se/jcdecaux/press-releases/ett-nationellt-cykelkort-foer-det-nya-laanecykelsystemet-i-lund-och-styr-och-staell-i-goeteborg-955462>, (hämtad 2015-08-31)
- Malmö stad, 2006: *Utvecklingsplan för Möllevångens stadsmiljö*, <http://malmo.se/download/18.7de6400c149d2490efbf17/1416578173650/M%C3%B6llan.pdf>, (hämtad 2015-08-03)
- Nationalencyklopedin, *Vardagsrum*, <http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/vardagsrum>, (hämtad 2015-04-15)
- Thyrens, 2013: *Cykelstrategi 2013-2017 – För att fler ska cykla mer*, <http://www.lund.se/Global/F%C3%B6rvaltningar/Tekniska%20f%C3%B6rvaltningen/Cykla/Cykelstrategi%202013-2017%20%E2%80%93%20F%C3%B6r%20att%20fler%20ska%20cykla%20mer.pdf>, (hämtad 2015-09-20)

Tidningsartiklar

Skånska dagbladet, 2015: *Pildammslägret rivet*, <http://www.skanskan.se/article/20150331/MALMO/150339888/1004/-/pildammslagret-rivet> (hämtad 2015-04-01)

Sydsvenskan, 2014: *Barnens hopp stör boende*, <http://www.sydsvenskan.se/malmo/barnens-hopp-stor-boende> (hämtad 2015-07-23)

Sydsvenskan, 2015: *En era går i graven på Möllan – ”Kämpa Malmö”-målningen övermalad*, <http://www.sydsvenskan.se/malmo/en-era-gar-i-graven-pa-mollan--kampa-malmo-malningen-overmalad> (hämtad 2015-06-18)

Sydsvenskan, 2015: *Google guidar till ”Knarkrondellen” i Malmö*, <http://www.sydsvenskan.se/malmo/google-guidar-till-knarkrondellen-i-malmo> (hämtad 2015-06-18)

Sydsvenskan, 2014: *Kritiserad toalett flyttas från drottningtorget*, <http://www.sydsvenskan.se/malmo/kritiserad-toalett-flyttas-fran-drottningtorget> (hämtad 2015-08-26)

Sydsvenskan, 2010: *Kåkstadskampen*, <http://www.sydsvenskan.se/kultur--nojen/kakstadskampen> (hämtad 2015-09-20)

Sydsvenskan, 2010: *Men flytta till gettot då!*, <http://www.sydsvenskan.se/kultur--nojen/men-flytta-till-gettot-da> (hämtad 2015-09-20)

Sydsvenskan, 2015: *Polis kan sättas in mot läger i Pildammarna*, <http://www.sydsvenskan.se/malmo/polis-kan-sattas-in-mot-lager-i-pildammarna> (hämtad 2015-03-31)

Sydsvenskan, 2015: *Rosenberg: Jag uppförde mig illa*, <http://www.sydsvenskan.se/lund/rosenberg-jag-uppforde-mig-illa/> (hämtad 2015-06-18)

Sydsvenskan, 2014: *Toaletten ska bort från Drottningtorget*, <http://www.sydsvenskan.se/malmo/toaletten-ska-bort-fran-drottningtorget> (hämtad 2015-08-26)

TV och radio

Kobra, 2015: *Om ilska*

Fasad, 2013: *Gemenskap*

osämjans värde osä

I staden står konflikterna om vem och vad som spelar roll att finna i offentligheten, där du och jag träder fram i egenskap av viljor formade i mötet oss emellan. På detta slagfält agerar arkitekturen förutsättning och utagerare av stadens strategier för konsensus. Här har konflikten kraft att möjliggöra taktiker för subjektifiering och att konfrontera makten. Det här arbetet består i ett sökande efter det offentliga i en ambition att synliggöra och förstå dess värde.